

Yesu^{je} Yohane wan me wan miawakbiapgât makmâ hulaj a^{je}ep.

Yohane^{je} egep aregât den.

¹ Nâmâ Yohane ire kulemgoân. Anutu^{je} den ire heambukmâ kalep arek^{je} Yesu Kristo hin maganep, “Nângât kâmot ulik^{je}nân den heambukmâ kalân hin^{je} makyengimenâ nângâ^{je}net.” dâm magan^{do} Yesu^{je} iki^{je} anelo^{je} siâ hun^{gun} an^{do} den ire makni^{je}ep. ² Makni^{je}do Anutu^{gât} den akto Yesu Kristo^{gât} den pat hârok egân are yu kulemgowerân. ³ Sop humo are tâlâguâp aregât luâk siâ^{je} wan me wan miawakbiapgât den ire oyan^{mâ} Yesu^{gât} kâmot makyengi^{wai} are akto luâk âmbâle bik^{je} den ire nângâm lokom manbai are âmâ Anutu^{je} memene akyengimbo herone akmâ manbai.

Yohane^{je} kepia 7 yengât yu kulemgoep.

⁴ Agon aktere nângâ^{je}net. Nâmâ Yohane nâ Asia hânân Yesu^{gât} kâmot kepi^{je} kepi^{je} bân biken lâuwâ mandâi areyengât kulem yu kulemgowerân. Ire oyan^{mâ} nângâ^{je}net.

O Galalupne, yengât akmâ Anutu ulilan^{man}, Anutu man^{mâ} gaep akto man^{mâ} âgâw^{iap}, yâk akto yâkgât Heak^{je} âlep^{je} nâmbulân lâuwâ akmâ Anutu^{gât} tat tat enem^{je}nân manmai arek^{je} ye biwiyene Yesu^{gâlân} kali are damunyene akbiâ biwiyene sândugeâk. ⁵ Akto Anutu^{je} Nan^{je} hun^{gun} an^{do} gem Anutu^{gât} pat miawagâk dâm hânân mando

kombiâ moep arekne hâmbâi momonjânba agatbai dâm aregât dâp hekatnengim momonjânba agalep. Akto Yesu arekne hângât luâk kembu akto kotdâ akto humomolupnenne hârok damunyeje akto amukjân manmai. Akto nâje Yesu are hainâk ulilanjdere damunyeje akto biwiyenje sândugeâk.

Akto Yesugât keije amâ hin. Yâkne âmâ okot nângâ nengimap. Akto dosanennande damunnenne akbopgât akto Anutuje dosa nenjaet kuk aknengimbo bo akbâengât nengât dumnennân kindo Anutuje makto kombiâ gilâmne gembo moep. ⁶ Aregât hinne han kalemjaet mânginenekmâ âmâ damunnenne akto yâkgât kâmolân manmâ âgâwaen. Hain aktenne Yesuje memenje aknengimbo Ewenje Anutu aregât sumbe kat kat hainare akmâ manmâ Anutu okot âlepgât wajmaen. Aregât Yesu kotje mem agatne. Akto hain akmâ âgâne. A bundâk.

⁷ O Galalupne, makyengire nângânet. Yesu hamandat kakjân togowiap. Hain togombo âmâ luâk bugâje kom lâwinân koyi arekne ekmâ indemiâ kambiamyeje bâliwiap. Akto luâk âmbâle hânne hânne manmai arekne ekmâ hainâk indem bâliwai. Are miawagâkgât ukenne nângâmaen. A bundâk.

⁸ Anutuje hin dâp, “Nâ Anutu Humoje manmâ gan. Akto mandân. Akto manmâ âgâwian akto kârikne hârok tatnijdâp. Nunak ulikjânba manmâ gan. Akto manmâ âgâm bo boakbian.” dâp.

Yohanenje Patimo gimbânjân mando biwinje hulanj akto Yesu egep.

⁹ O Galalupne, ye Asia hânân manmâ Yesugât kâmolân dewatiyi ye amâ den iregât keiņe makyengire nângâņet. Nâ Yohane, nâ ye olop Yesugât âi mendenņe Yesugât gasalupņande nen bâleņe aknengimai. Hain aknengimbiâ âi humo mem hâk hilâlâm nângâm hanâk dâm Yesugât lau lokoenņe Yesuņe damunnenņe akto manmaen. Akto nâņe Anutugât den pat makyengiman aregât akto Yesugât keiņe makyengiman aregât Yesugât gasalupņande menekmâ haru tânâmņân gimbâņe bâlensiâ kotņe Patimo in katnekbiâ talân. ¹⁰ Tatmâ Anutugât hilâm tat talân ain tatere Anutugât Heakņe âlepņande hutgombo biwine purik kato den humo tâmbâ lâmun hinare haminân miawakto ¹¹ hin nângân, “Yohane, gâņe wan me wan ekberât ire kulemgom nângât kâmot bât biken lâuwâ ireyengâlai katmenâ arimbo oyanbei. Epeso kepijan akto Simirna kepijan akto Peagamon kepijan akto Tiatira kepijan akto Sarde kepijan akto Piladepia kepijan akto Laodikea kepijan Asia hânân manmai ain ire kulemgom katmenâ arimbo oyanbei.” dâep.

¹² Akto nâ niņande makniņdâp dâm purik katmâ egeine pagaleņe emetņe 7 goliņe ketugu ketuguņe egân. ¹³ Akto areyengât hutņân âmâ luâk hinare egân. Luâk hinare are âmâ sângum kâlep luguagep. Dâ imbenân âmâ tâk goliņe ketugu ketuguņe kilep. ¹⁴ Akto kautņe akto kautņe dumutņe kau kau dondâ hamandat kaunē hinare. Akto dewunņe kâlâp ululunņe hinare. ¹⁵ Dâ keiņe amâ melu kâlâp ombiâ om yemap dop hainare. Akto denņe amâ tu panpan munņe hainare. ¹⁶ Akto diâ 7 bâtņe bungen mem kilep. Akto tâwât okotņe hamiņe dâtņeâk

hain arekne launjanba ge kilep. Dâ enem dewunne amâ dewutâ erâmap dop hainâk pagalem kilep.

¹⁷ Hain miawakmâ kindo ekmâ hamewakmâ keijnân momone hainare kângom yeân. Dâ amâ bâte bungen menekmâ hin makniņep, “Gâ hamep bo ak. Nâ ulik gulik dondâ ain malân akto hinne manman akto hâmbâi manmâ âgâwian aregât gâ hamep bo ak. ¹⁸ Dâ nâmâ Manman Amboņe aregât nâ moân, dâ benne momonjanba agatmâ manmâ gan akto manmâ âgâwian. Akto momogât dâp akto hememgât dâp are nâņe konok damunyetne akmâ manman. ¹⁹ Nâņe siâ siâ hekat giņdere ektât akto hinneâk miawaktâp akto hâmbâi miawakbiap are hârok kulemgom metewen. ²⁰ Gâ bâte bungen diâ 7 yektât ire akto pagalene emetne goliņe ketugu ketugune hârok yu yektât iregât keiņe makgiņdere nâņgâ. Diâ 7 amâ kepiāne kepiāne kâmot yengondân areyengât nâņgât kâmot kepiāne kepiāne manmai areyengât anelolupyene. Akto pagalene emetne 7 ire amâ kâmot 7 are yengât tirip hainare.” dâep. Yesune hain dâm makniņep.

2

Epeso yengât den.

¹ Yesune amâ hin dâm makniņep, “Yohane, gâņe Epeso kepiān gâtne yengât hoņ bawayene hin kulemgomenâ oyaņdo nâņgâwai. Nâ Yesu. Nâņe bâte bungen diâ 7 meyekmâ pagalene emetne 7 goliņe ketugu ketugune are hutyenân bam gutman.

² Nâ agak memeyene hârok nâņgâre âlepne aktâp. Akto ai humo mem hâk hilâlâm nâņgâm hanâk

dâm âiâk memâk kârikņe kinmâ bo hâkâņ akmai aregât den pat nâņgân. Akto areâk bo. Ye luâk bâleņe yeņgât hâkâņ dondâ aktâi. Luâk are hin makyenġiyi, “Nen âkai Aposolo.” dâyi. Hain dâmbiâ ye yâk yeņgât denņe dop yeņgumbiâ bo ârândâņ agep aregât watyegi. Den pat are nâņgâre âlepņe aktâp. ³ Akto luâk bâleņande ye kotnaet akmâ nâņgât kâmolân gâtņe bâleņe akyenġimbiâ hanâk dâm nâņgât laune lokom âmâ âi humo iregât bo hâkâņ agi, are nâņgâre âlepņe aktâp. ⁴ Dâ agak memeyenġe konok ire nâņgâre bo ârândâņ aktâp. Amâ hin. Ulikņân Anutugât den pat âlepņe pup pup yeņgâlân togombo ain okot nâņgâ niņmâ heronġe agi. Dâ hinņe âmâ okot âlepgât agak meme are hepuli. ⁵ Aregât ulikņân agak meme âlepņe agi are nâņgâm henġemgom hainâk mem manbiâ sambelewiâp. Akto han biwiyenġe purik katmâ bâleņeyenġe makmâ miawakbei. Ye hain bo akbiâ âmâ benņe yeņgât pagalenġe gewâkņe goliņe ketugu ketugunġe yu kindâp ire pandere gulip aguwiap. ⁶ Dâ agak memeyenġe ire nâņgâre âlepņe aktâp. Kâmot siâ kotyenġe Nikolao hâwât yekbiâ borâm kuk akyenġim watyegi. Nâņe hainâk kâmot ire kuk akyenġiman. Yenġe Niko-laogât kâmot are hâkâņ akmâ watyekbiâ nâņgâre ârândâņ aktâp. ⁷ Nâņgât kâmot ye Anutugât Heakņe yu makyenġiâp ire nâņgâm henġemgowe. Akto yeņgâlân gâtņe kuk humo miawak yeņġiwawân âi humo mem hâk hilâlâm nâņgâm nâņgât âi bo hâkâņ akmâ mombai âmâ benņe nâņe âlepņe dâre lâwin manman âlepņe mem miawakmap aregât koaņe nembia arekņe tânyenġumbo manman kârikņân

manmâ âgâwai. Akto lâwin are Anutugât kalamân kindâp.

Simirna yengât den.

⁸ Gâ luâk âmbâle Simirna kepijan manmâ bi-wiyenje nângâlân kali areyengât den hin dâm kulemgom katmenâ yâk yengât hon bawayenande oyanđo nângâwai. Nâmâ Yesu uliknânbak manmâ gan akto hainâk manmâ âgâwian. Akto mondere kât kâlegen katnekbiâ agatmâ golâ manman. Nâņe hin dâm makyengire nângâņet.

⁹ Gasalupyenande mem miawakyekbiâ hâk hilâlâm nângâm umburuk donđâ manmai are nângân. Gârâmâ memenę akyengire biwiyenje hutuk âgâmap. Akto aregât hâu yengiwangât emelâk hengemgoyengîân. Akto Yuda luâk bikņande den bâleņe makyengiyi arekai nângân. Akto luâk ire Yuda yengât kâmolân gâtņe bunņe gârâmâ Anutugât kotņe bo mem agatmai aregât amâ Niambigât kâmolân gâtņe yengonman. ¹⁰ Akto siâ me siâ bâleņe lâuwâņe miawakyengiwian aregât bo hamep akbei. Aregât hin makyengire nângâņet. Niambigâlân gâtņande dop yengune dâm yengâlân bikņe kala busi emetņân katyekbai. Hain katyekbiâ hâk hilâlâm nângâmbiâ hilâm âi meme 10 dop hainare manbiâ bo akbiap. Akto ye hâk hilâlâm aregât bo hâkâņ akmâ âmâ kotne mem agatmâ manbai aregât gasalupyenande yengumbiâ momberâm akbai âmâ aregât âlepņe manman kârikņe kulem yengiwian. ¹¹ Akto nângât kâmotne ye Anutugât Heak âlepņande makyengimbo nângâm hengemgowe. Akto yengâlân gâtņe âi mem

metembiâ âmâ momogât kârikñande bo yengum ge katyekbiap.

Peagamon yengât den.

¹² Gâ luâk âmbâle Peagamon kepiam manmâ biwiyene nângâlân kali are yengât hin dâm kulemgom katmenâ yâk yengât hon bawayenande oyanndo nângâwai. Nâmâ Yesu tâwât dâtne metne okotne hamiñe dâtne metne meman nâ yengât hin maktere nângâñet.

¹³ Kepia mandâi aregât keñe nângân. Kepia ain âmâ Hiangi Amboñe yâkgât tat tatne tatmap. Hain akmâ nângât kâmolân gâtne kotne Antipasi laune lokom nângât den makyengiminep are mem Hiangi Amboñe manmawân ain bâleñe agañbiâ moep. Hain akbiâ mondo ye are ekmâ bo hamep akmâ nângât laune lokom manmai are nângâre ârândân akmap. ¹⁴ Gârâmâ yengât agak meme hin konok nângâre bâliâp. Yengâlân gâtne bikñande luâk kotne Bileam yâkgât agak memene watmai. Bileamne âmâ ulikñân luâk siâ kotne Balak hekalando Israe gâtne lâpio kotne mem agatñet akto agak meme bâleñe menjetgât hâwât yegep, aregât Bileam dosa agep. Akto yengâlân gâtne bikñande hainâk dâm bikne hâwât yekmai. ¹⁵ Akto areâk bo. Yengâlân gâtne bikñande Nikolaogât kâmot are yengât agak meme memai. Are nângâre bo ârândân aktâp. ¹⁶ Haingât han biwiyene purik katmâ bâleñeyene makmâ miawakbei. Akto yu maktân ire hâkân akmâ biwiyene bo purik katbai âmâ nâñe sop bâlensiâ manmâ yengâlân togowian. Ain ye Nikolaogât kâmot hainare akmai akto Bileamgât agak meme hain akmai yâk kuk akyengim tâwât launân

tatâp irekne orem yenjuwian. ¹⁷ Akto are Anutugât Heak âlepñande kâmotlupne makyenjimbo nângâm heñgemgoweï. Dâ luâk âmbâle bikñande kârikne akmâ manbai âmâ nâñe sot kâmbokne heambugân are yenjire nembai. Akto kât kau yenjiwian ain kotyene irakne yenjeak nângâwai are kulemgowian.

Tiatira yengât den.

¹⁸ Yohane, gâ Tiatiragât kâmot yengât honj bawa manmai are yengât hin kulengo. Nâ Anutugât Nanñe. Dâ dewunne âmâ kâlâp ululunñe hainare akto keine melu kâlâp omai hainare aregât den ire nângâm heñgemgoweï.

¹⁹ Agak memeyene emelâk hârok nângâm meteân. Âi humo mem manmai. Akto okot nângâ niñmâ biwiyene nângâlân kali hainâk katmâ manmai. Akto luâk âmbâle okot nângâ yengim âi humo mem tânyengumai. Akto hinñe miti gasañe bâleñe akyengimbiâ hanâk dâm nângât kotne bo hepunmai. Akto areâk bo. Ulikñân agak meme âlepñe meyi amâ âlepñe. Gârâmâ hinñe âi humo memai arekne agak meme tâmbâñe are ewangimap are amâ âlepñe dondâ miawaktâp are nângâre biwine herone aktâp. ²⁰ Gârâmâ yengât agak meme konok ire bâleñe akmai. Hianji âmbâle siâñe yengâlân miawakmâ, “Nâmâ Anutugât Propete âmbâle.” dâmap. Gârâmâ yâk âmâ hianjimap. Ulikñân âmbâle siâ kotne Isebe bâleñe akminep akto nângât kâmot Israe luâk âmbâle bâleñe akñet dâm hâwât yekminep. Akto âmbâle hinñe miawaktâp yâkne Isebe hainare akmâ honj bawalupne ye bâleñe akmâ manmâ sot lâpio yengât enemyenân katmai are neñet

dâm hâwât yekmap. Akto hanyenân gemap. ²¹ Galama âmbâle arekne han biwi purik kalâkgât lâmgom talân. Hain taterere borâm kârikne akmâ gaep. Kârikne akmâ gam âmâ bâlene agep are bo makmâ miawakmâ hepulep. ²² Aregât hâmbâi kundat humo hâk hilâlâmne olop wantere hâk hilâlâm bâlene humo nângâm manmâ âgâwiap. Akto luâk âmbâle yâkgât lau lokoyi are bâleneyeje bo makmâ miawakmâ han biwiyeje bo purik katbai âmâ âlepne nâne umatne humo yengiwian. ²³ Dâ nan baratlupne yâk yengure mom metewai. Hain aktere nângât kâmot hânne hânne manmai arekne are nângâm hin dâwei, “Wei, Humonenne amâ nângâ nângânenne akto biwinenne potatmâ hengemgomap. Akto yâkne wan me wan akmaen aregât hâune nengiwiap.” dâm hamep akbai. ²⁴ Dâ Tiatira manmai yengât bikjande âmbâle bâlene iregât bo nângâ anmai akto den pat bâlene ire Hiangi Ambojaet yonâk katmap dâmai ire bo memai ye âmâ hin konok makyengire nângânet. ²⁵ Laune âlepne lokom ulikjân mem mali hainâk mem manmâ âgâwei. Âgâmbiâ gem meyekbian. Aregât konok hâwât yektân. ²⁶ Akto yengâlân gâtne kârikne akmâ manmâ laune lokom âgâwiap âmâ nâne memene agandere âlepne luâk âmbâle hânne hânne manmai are damunyeje akbiap. ²⁷ Aregât yâk ain huwan mem manmâ damunyeje akbiap. Hain akmâ umbâ hânân pandenne hogoakmap hain akyengiwiap. Dâ Ewenande memene aknijep nâ hainâk meme aganbian. ²⁸ Akto diâ kâmpne humo wanbian. ²⁹ Akto Anutugât Heak âlepjande nângât kâmot akmâ manmai ye wan me wan

makyengimbo ainâk nângâm henngemgoweï.

3

Sarde yengât den.

¹ Yohane gâ hin kulemgom katmenâ Sarde gâtne yengât hon bawa yâkne oyanjo nângâm henngemgoweï. Nâ Yesu, nâne Anutugât Heak nâmbulân lâuwâ akto diâ bân biken lâuwâ meyekmâ kinman.

Nâ yeje agak meme akmai are hârok nângâre bo ârândân akmap. Yeje wan me wan akmai aregât luâk âmbâle dondâne yekmâ yengât hin dâmai, “Woe, luâk âmbâle ire âmâ han biwiyenjaet damunne akbiâ pâlâmne bo tatmap.” dâmai. Hain dâmai amâ makmâ hilipkomai. Dâ nâne âmâ biwiyene ekmâ emelâk moep nângân.

² Aregât goanjakmâ agatnet. Nângât Anutu arekne yengât agak memeyene ekto bo huraguâp akto nâkai hainâk agak memeyene ektere bo huraguâp. Aregât agak meme yeje uliknân meyi arekne emelâk bo akberâm aktâp are ye kârikne ketugumbiâ huraguwiâp.

³ Ye uliknân nângât den âlepne are nângâm emelâk meyi are âlepne lâuwâne nângâm mem bâleneyene makmâ miawakmâ han biwiyene purik katnet. Dâ bo goanjakbiâ âmâ benne luâk kâmburâ yonâk togomap dop hainâk nâne yengâlân togowian. Aregât sop are bo nângâwai.

⁴ Dâ Sarde kepia yengâlân gâtne siânbañe sângumyene hamanân bo pali are yektere huragumap aregât hâmbâi nâ olop manmâ sângum kau kau luguakmâ âgâwaen.

⁵ Akto yengâlân gâtne bikñande âi kârikne mem manbiâ âmâ nâne

siân sângum kau kau dondâ yengire luguakbai. Akto manman âlepñe aregât kulem esenñe ain luâk âmbâle kotyene kulemgoân tatâp are ainba bo hârem watyekbian. Bo. Nâñe âmâ Ewene akto añelolupñe yâk yengât dewunyenân yengât kotyene yengondere âlepñân manbai. ⁶ Akto Anutugât Heak âlepñande nâñgât kâmot ye wan me wan yu makyenñe ire nâñgâm henñgemgoweï.

Piladepia yengât den.

⁷ Nâñgât kâmot Piladepia manmai yengât hon bawa yâkgât hin kulemgo. Nâmâ Yesu agak meme âlepñeâk akmâ mem manman akto den bunñeâk makman. Akto Anutune ulikñân hin dâm makmâ kalep, “Siân Dawidigât kâmolân gâtñe yâkñe manman âlepñe aregât hânñe mem katbiap amâ luâk siânñe bo mem tigiwiap. Akto hânñi are mem tigiwiap amâ siânñe bo mem katbiap.” hain dâm makñeñep. Akto den are hinñe bunñe miawaktâp are Dawidigât kâmolân gâtñe nâ. Hânñi are damunñe akman.

⁸ Agak memeyene nâñgâre âlepñe akmap. Nâ emelâk hânñi mem katere egi. Akto siânñe tigiwiapgât dopñe bo. Akto ye kârikñeyene amâ bâlensiâ tatyenñiâp. Gârâmâ nâñgât kotne bo munen akmâ denne bo hâkânñi agi are nâñgâre âlepñe aktâp. ⁹ Akto Yuda luâk bikñande yengâlân togom hin dâmai, “Nen âmâ Yuda luâk are yengâlân gâtñe tiñ tiñâk.” dâmai arekñe Anutugât kotñe bo mem agatmai aregât luâk hianñi akto Niambigât kâmolân gâtñe dâman. Akto luâk ire nâñe oloñ yekmâ kewugu yektere yengât keiyenñân hâwuruwai amâ tâliyekbiâ hianñi

luak arekne hin dawai, “Woe, Yesune yâkgât kâmot in manmai are okot âlep akyengimap.” dawai. ¹⁰ Akto hinne umatne miawak yengimbo kârikne akmâ manbaigât magân are lokom mali. Aregât nâne damunene akbian, aregât hâmbâi umatne bâlenande hânne hânne luak âmbâle dop yenguiap are hamepne olowâkne hân hârogân miawakbiap are âmâ yengâlân bo togowiap. ¹¹ Gârâmâ nâne sân sânak pirâm togowian. Siâne yengât hâu membâigât aregât hamep akmâ kârikneâk manbei. ¹² Akto yengâlân gâtne bikne gasalupenande bikne mem ge katyekbiâ kârikne akmâ manbai are âmâ nâne kun kun hinare nângât Anutugât emetjaet ain anunyektere Anutugât emet hinare kinbai. Aregât luak âmbâle are âmâ Anutugât kâmolânâk manmâ âgâwai. Akto Anutugât kotne yâk yengâlân kulemgowian akto yâkgât kepia humo aregât kotne hainâk kulemgowian amâ Yerusalem irakne Anutu gâlânba akto himbimânba gewiap aregât kotne hainâk kulemgowian. Akto nunaet kotne irakne akai hainâk yâkgâlân kulemgore kulem wan me wan are hâkyenân miawakbiap. ¹³ Akto are Anutugât Heak âlepne arekne nângât kâmot ye makyengimbo nângâm hengemgowe.

Laodikea yengât den.

¹⁴ Yohane nângât kâmot Laodikea manmai are yengât hon bawa aregât hin kulemgo. Nâ Anutune wan me wan makmâ kalep are bunne miawakto nâ bunne miawagewânbak nâ miawagân. Akto nâne Anutugât den bunne dondâ ârândânâk makman. Akto Anutugât keine bunne hekat yengiman.

Akto Anutuŋe wan me wan boâk ketugu yegep ain
âmâ nâ ulikŋânâk miawakmâ manmâ gan.

¹⁵ Nâŋe yeŋgât agak meme akmai are nâŋgâre
pâlâmŋe aktâp. Akto ye kâlâp bo aktâi me bâlâpŋe
bo aktâi. Akto ye kâlâp aktâi me bâlâpŋe aktâi
dâine nâŋgâre humo akbop. ¹⁶ Gârâmâ ye kâlâp bo
aktâi me bâlâpŋe bo aktâi aregât nem lâliyebian.
¹⁷ Areâk lâuwâŋe makbe. Ye amâ yeŋaet hin dâmai,
“Nen âmâ sikum amboŋe akto siâ siâ dondâ tat-
nengimap. Akto siâ siâgât umburuk bo akmaen.
Nen wan me wan owâiŋe meyion aregât wan
me wangât bo kulâgâtbaen.” dâmai. Hain dâm
âmâ pâpkom kinmâ mesak gosak akto umburuk
akto dewunyeŋe bokbokŋe hain are mulâŋ sâŋgum
bâlâk manmai. Are bo nâŋgâm ekmâ heŋgemgomai.
¹⁸ Haingât nâŋe ire akŋet dâm makyenŋire membiâ
huraguwiap. Nâŋgâlân gutmâ goli kâlâpŋe ondo
âlepŋe dondâ akmap aregât ulitniŋbei. Ulitniŋmâ
hâukombiâ yeŋgiwian. Akto sâŋgum kau kau nen
hâk bâlâk manmaen are aŋun aŋgiwâen dâm ulit-
niŋmâ hâukowai. Akto dewunyeŋe âlepŋe akbi-
apgât tuŋe ulitniŋmâ hâukowai. Akto wan me wan
hârok ulitniŋbiâ yeŋgiwian. ¹⁹ Dâ nâ luâk âmbâle
yeŋgât okot âlep akyenŋim egâlian yekman are
nâŋe yeŋgum miwindik yekmâ agak memeyeŋe
heŋgemgo yeŋgiwian. Yeŋgâlân togom oreyek-
bomgât ye bâleŋeyeŋe makmâ miawakmâ hep-
unmâ agak meme âlepŋaet nâŋgâm heŋgemgowe.
²⁰ Akto nâŋe yeŋgât hâŋgiân kinmâ yeŋgonman.
Akto luâk âmbâle denne nâŋgâm hâŋgi mem katbiâ
kindo âmâ âlepŋe nâ ye olop tatmâ sot nembraen.
²¹ Akto nâŋe ulikŋân âi humo mem manmâ kotgâm

gan aregât Ewene olop tatmâ hârok damunyeņe akmaet aregât yengâlân gâtņe laune lokom âi humo aregât bo hâkânj akmâ âmâ memâk âgâwai âmâ nâ olop wan me wan damunyeņe akbaen. ²² Akto Anutugât Heak âlepņande nâņgât kâmot ye hain makyenġiâp are nâņgâm heņgemgowai.” Yesuņe hain dâep.

4

Yohanene himbimân kep kenġu membiâ yegep.

¹ Akto are bo aktoân himbimân hânġi siâ lewulakmâ kindo egân. Akto den humo tâmbâ uruwaku hinare emelâk nâņġân ina lâuwâņe makniņdo hin nâņġân, “Wan me wan hâmbâi miawakbiap aregât pat in gamenâ hekat ġiņbe.” dâep. ² Hain dâmbo ainâk dowâk Anutugât Heak âlepņe arekņe kautnân mendo biwine purik kato hin egân. Himbimân wansiâ humo ikinęe tat talân tato egân. ³ Dâ egâlianj tatalân talep yâk tiripņe âmâ golâ golâ akto ġilâm ġilâm. Arekņe ârândânj agakņe. Akto tat tat aregât ulikņân âmâ kulem egâlianjņe âlepņe arekņe katipkom kilep tiripņe amâ mulumugat hinare. ⁴ Akto yâġgât tat tat humo ain tat tatņe siâ siâ 24 ândeanmâ tali. Akto luâk kautņe 24 are âmâ sâņġum kau kau akto luâk kotdâ yengât irimut ġoliņe ketuguyi are kautyenġân kauņmâ tali. Akto luâk kautņe 24 arekņe tat tatyenġân tatmâ tat tatyene humo are ândeanmâ tali. ⁵ Akto tat tatņe humo hutyenġân talep ainba belek dâm ġutmâ erâm kilep. Akto denņe himbim munņe kundundunj dâmap mun humo hainare agep. Akto tat tatņe humo

aregât enemñân amâ kâlâp ululunje 7 om kilep. Pagalenje are amâ Anutugât Heak bêt biken lâuwâ âlepje dop hainâk agep. ⁶ Akto tat tatje humo aregât enemñân amâ wansiâ arekñaet talep amâ haru humo hainare akto dunju hainare akmâ miawakmâ yiep.

Akto tat tatje humo imbât aregât ginje bainje amâ sonjo humomo manmanje imbât are amâ dewunyeje dondâ arekne enemyeje akto hamiyene tigiep. ⁷ Ulik gulik amâ dopje Laion hinare. Dâ lâuwâne amâ bulimakao luâkgen hinare. Dâ âlâwuje amâ enem dewunje luâk dop hainare. Dâ imbâtje amâ puñdâk hinare. ⁸ Hârogâk konok konok amâ pikyeje bêt biken konok. Akto dewun yejeâk biwirâ hârogâk arekne hâkyeje kakne amukne tigim yiep. Are hâkñângen akto kâlegen gai. Akto hândâk hilâm yâkne hin makmai, “Anutu Humo nenje gâ kârikne amboje, gâmâ wan me wan akmat amâ ârândân akmâ manmat. Wan me wan akmenâ ârândân akmap. Gâmâ siâ me siâ ârândânâk akmat. Gâ ulikñânbak tatmâ gaen akto hinje tatmâ gat akto hainâk tatmâ âgâwiat.” dâmai. ⁹ Akto sonjo manmanje humo tâmbâ imbât arekne Anutu tat tat humo ain kakñân tatmâ manmâ âgâmap aregât okot âlepgât kotje mem agatbiâ amâ ainâk ¹⁰ luâk kautje 24 arekne amâ hainâk kotje mem agatmâ manman Amboje enemñân kângom kotdâgât irimut goliyeje are panbiâ humo tat tatgât enemñân gembo hin dâmai, ¹¹ “Kembunenje Anutu egâlian gogâlean kot pat akto kârikne are gâje Ambo akmenâ ârândân akmâ hurugumap.

Gâñe âmâ siâ me siâ hârok mem miawagen akto gâñgât laugât wan me wan are miawakmâ gam tatâp.” dâmai.

5

Yohanenje kulem esenñe tigim kat katñe egep.

¹ Akto Anutu Humo tat tatñân talep aregât bânñe bungen are kulem esenñe humo siâ tato egân. Are kulemñe talep hâkñe akto kâlegen gai kulemñe hârok. Akto kulem esenñe are tâkñe 7 dâgâm gisap koyi arekñe ekbâirâm dâgâm korat koyi. ² Akto nânñe anjelo kârikñe siâ egân arekñe kârikñeâk hin dâep, “Niñe luâk ewiâk arekñe esenñe ire âlepñe melalakombo ârândân akbop? Akto tâk are hârewop?” dâep. ³ Dâ himbimân tatmai akto hânân gai tatmaen akto hân amukñân tatmai are nengâlân gâtñe siânñe esenñe are melalakombo âmâ bo ârândân akmap. Akto siânñe esenñe are melalakom ekbiapgât dâp bo talañep. ⁴ Nâ ektân yâkñe luâk siâ bo mem miawakbâi arekñe âlepñe esenñe ire melalakowop. Akto luâk bikñe kârikñe bo tatyengiep aregât nâ dondâ indeân. ⁵ Hain indere luâk kautñe 24 are yengâlân gâtñe konokñe hin dâm makniñep, “Âlepñe, Yuda kâmolân gâtñe songo metñe siâ kotñe Laion hainare akmap akto Dawidigât hakñe arekñe gasalupñe hârok gulip yenguep aregât tâkñe hârem mem miawakberâp gât kârikñe talañdâp aregât bo inde. Hepun.” dâm makniñep.

Yohanenje Anutugât Nanñe Lama hinare egep.

⁶ Akto Anutugât tat tatñe hutñân akto songo humomo manmanñe imbât are yengât hutyenân

akto luâk kautņe 24 hutyenân ain âmâ lama nanņe siâ kindo egân. Lama are emelâk kombiâ mom âmâ golâ akmâ agalep hainare arekņe kilep. Akto lama are amâ sâliņe 7, akto dewunņe 7 are amâ Anutugât Heak bāt biken lâuwâ âlepņe dop hainâk agi are amâ Anutuņe emelâk huņgun yengimbo hânņe hânņe bam guli. ⁷ Lama nanņe arekņe bam tat talân talep yâkgâlân âgâm bātņe bungen ainba kulem esenņe are mem oloņep. ⁸ Emelâk kulem esenņe are mendo bân sonņo humomo manmanņe imbât tali akto luâk kautņe 24 are lama nanņe ginņân tali yâk hârogâk yâk bātâ konok konok meyi akto kondo goli akto kau higenņe âlepņe hârogâk kondo are pikmâ yiep. Are amâ Anutugât luâk âmbâle are yengât ulit aregât dopņe a hârok mem Lama enemņân kâņgom yeyi. ⁹ Hain akmâ kep irakņe siâ hin meyi, “Gâņe kulem ire mem andâmap are mem hâremenâ ârândân akberâp. Gâ gem hânân manmenâ Anutu ikinę kâmolân yengât dosagât gugumbiâ momenâ gilâmgande giep aregât Anutugât kâmot yâk dosa bâlâk manmâ âgâwai. Akto gâņe luâk âmbâle kâmotņe kâmotņe akto denņe denņe akto hâk kulem keiņe hârok ainba bikņe hâukoyekmenâ Anutugât kâmot agi. ¹⁰ Anutugât kâmot akbiâ meme akyengimenâ Anutugât sumbe kat kat hainare akmâ ulit giņmai. Hain akmâ hânņe hânņe damunyeņe akmai aregât gâ âlepņe kulem esenņe mem tâk are hârewerât aregât kârikņe tatgiņdâp.” hain dâm kep meyi.

Himbimân Anutugât Nanņaet kot mem agatbiâ yegep.

11 Hain mem metembiâ aĵelo dondâ oyan oyanĝat dop bo are Humogât tat tatĵe are akto sonĝo humomo imbât manmanĵe tali are akto luâk kautĵe 24 are ândeanyekmâ kinmâ konbiâ nânĝân. 12 Arekĵe kârikĵeâk konmâ hin dâyi, “Lama kombiâ moep areĝat kotĵe mem agatne. Akto wan me wan kârikĵe humo akto siâ siâ hârok akto nânĝâ nânĝâ hârok akto pagaleĵe humo akto kot humo talaĵdo ârândâĵ agepgât kotĵe mem agatne.” dâyi. 13 Aĵelo dondâĵe hain dâmbiâ nâĵe siâ siâ himbimân akto hânân manmai akto hân amukĵân manmai akto haruân manmai a hârok hin makbiâ nânĝân, “Kembugât tat talân tatâp akto lama nanĵe lâuwâ lâuwâ arekĵe âlepĵe okot âlep akto kot humo akto pagaleĵe humo akto kârikĵe âlepĵe tatyetkimbo manmâ akmâ âĝâwianat areĝat kotyeteĵe mem agatne.” dâyi. 14 Wan me wan hârok hain dâmbiâ sonĝo humomo imbât manmanĵe tali arekĵe hin dâyi, “A bundâk.” dâmbiâ luâk kotdâ 24 yâkĵe pâwut ligim kâĝgom Anutugât kotĵe akto Lamagât kotyeteĵe konmâ meyelekmâ agali.

6

Lama arekĵe tâk hâriep.

1 Nâĵe egân âmâ Lama arekĵe kulem esenĵe are mem kindo egân. Tâk 7 are yeĵĝat hutyeĵân ĝatĵe yâkĵe tâk konok hâriep. Akto sonĝo humomo manmanĵe are yeĵĝat ulik gulikyene arekĵe den agep. Dâ hanĵe munĵe nânĝân amâ himbim kundundunĵ dâmap dop hainâk yâkĵe, “Gam auĵ.” dâep. 2 Akto nâ lâuwânĵe ekmâ hin egân. Bau

luâk soko kau kau are kakŋân luâk hinare arekŋe tembe meakmâ tato egân. Bau luâk soko are kakŋân tato luâk kotdâ yengât irimut bau dâtŋe imbenân siâ waŋbiâ kautŋân kauŋmâ bâin dâm kuk humo akyeŋim gasalupŋe hârok watyekberâm agep. ³ Arimbo âmâ Lama arekŋe tâk lâuwâŋe are hârembo ainâk soŋgo humomo manmanŋe areyengâlân gâtŋe lâuwâŋe arekŋe hin dâmbo nâŋgân, “Gam auŋ.” dâep. ⁴ Hain dâmbo ainâk bau luâk soko lâuwâŋe gilâm gilâm miawagep. Are miawakto luâk hinare siâŋe ain tato tâwât humo tâmbâ waŋbiâ miep. Waŋbiâ mendo Anutuŋe memeneĵe agaŋdo, “Bâin. Luâk âmâle hânân âlepŋe tatbiâ kambiamyeneĵe huraguâkgât sop bo agâk.” dâm kuk agaŋgim agunetgât tâwât are mem arieĵe.

⁵ Hain arimbo âmâ lama arekŋe tâk âlâwuŋe hârembo soŋgo humo manmanŋe are yengât âlâwuyeneĵe arekŋe hin dâep, “Gam auŋ.” dâmbo nâŋgân. Hain dâmbo nâŋgâm hin egân. Bau luâk soko helenĵe miawakto luâk hinare siâŋe kakŋân tatmâ âmâ siâ siâ potat potatgât bâŋŋân miep. ⁶ Den lauŋe wan siâ hinare arekŋe soŋgo humomo manmanŋe imbât tali areyengât hutyeŋânba arekŋe den hin magep, “Gâ umbâ bâlensiâ potatmenâ hâmbâi siâ siâ hâuŋe âgâwiâp. Akto sot ito itik matik âlâwu potatmenâ puli âgâwiâp. Dâ tu akto keluŋe amâ bo magaŋmenâ âmâ âlepŋeâk puli gegeŋeâk talâk.” dâep.

⁷ Akto lama arekŋe tâk imbâtŋe hârieĵe. Hârembo soŋgo humomo manmanŋe areyengât imbâtŋe arekŋe hin magep, “Gam auŋ.” dâmbo nâŋgân.

8 Hain dâmbô ainâk bau luâk soko gimban miawakto luâk hinare siâne kakjân talep aregât kotje amâ momogât dâp. Akto momogât dâp aregât haminân amâ hemengât pat arekne watmâ togoep. Lâuwâ arekne amâ luâk âmbâle potat yekbela kâmot imbât akbai. Hain akto lâuwâ arekne amâ kâmot konok yengumbela mombaigât kârikne tatyetkiep. Akto makbela mop humo miawakto bikne mombaigât akto kundat humo miawakto bikne mombaigât. Akto songo metje miawakmâ bikne yengumbiâ mombaigât kârikne tatyetkiep. Akto are miawakjetgât ariyiat.

Tâk 5 hârembo luâk otneyeje yegep.

9 Arimbela Lama arekne tâk 5 are hâriep. Hârembo hin miawakto egân. Alata siâ miawakto aregât amukjân luâk âmbâle golâ manmai are yengât otneyeje golâ tatbiâ yegân. Yâk yengât keiyene amâ hin. Ulikjân hânân maliân miti gasañande Anutugât den akto luâk âmbâle Yesugât kotje konmini are mojet dâm yengumbiâ moyi areyengât otneyeje yegân. ¹⁰ Akto otneyeje arekne Anutu hin dâm konmâ ulilanj, “O Humonenne, siâ siâ hârokgât damun nenje gâ âlepne agak meme âlepneâk hârok akmat aregât hin ulit giñdenje nângâ. Sop amuten makmenâ wan me wan hârok ârândân akbiap? Akto sop amuten luâk âmbâle hânân mandâi arekne nengumbiâ moyion aregât hâune humo gâne yengimenâ umatjân kinbiâ ârândân akbiap?” dâyi. ¹¹ Hain dâmbiâ siâne sângum kau kau siâ konok konok yengimbo membiâ hin makyengiep, “Hâlik, ye getek tatmâ nângâwei. Akto ye yengumbiâ

moyi hainâk galalupyene hain yengumbiâ mom metembiâ âmâ hâmbâi Anutuŋe oyaŋyekto ârândân akto âlepŋe Anutuŋe gilâm yençaet hâuylene membiap.” dêep.

Tâk 6 hârembo hân himbim akto wan me wan hârok duwuŋ agep.

¹² Akto lama arekŋe tâk 6, are hâriep. Hârembo hin miawakto egân. Hânân wârîŋ humo miep. Akto hilâm-gât dewutâŋe arekŋe helen agep. Akto hândâkgât dewutâŋe bim âgâm gilâm gilâm agep.

¹³ Akto himbimân diâ hârok hânân geyi. Lâwin esenŋe momoŋe yendo seruŋe waito bererek dâm gemap dop hainâk akmâ diâ hârok dowâk hânân geyi. ¹⁴ Akto nen sân-gum bigeimaen dop hainâk himbim biken ba biken bigei agep. Akto gimbâŋe hârok akto haru tânâm-ŋân gimbâŋe arekŋe gewâkyeŋe hepunmâ duwuŋ akmâ indân-ŋân purik âgâm geyi. ¹⁵ Akto hângât luâk kembu akto kotdâ akto bugâ luâk akto luâk sikumdâ akto luâk kârikŋe akto luâk âmbâle hoŋ bawa akto yâk yengât ambolupyene are hârogâk hamep akmâ hân dâp-ŋangen akto kât dâp-ŋangen akto gimbân-ŋân gem heambukmâ mali.

¹⁶ Heambukmâ manmâ hin dâyi, “Wâuuk, sop humo miawaktâp aregât nen hârok bo akberen. Haingât kât me gimbâŋe hârokŋe Lamagât kuk akto Anutu Humogât tat talân tatmap aregât enem dewun-ŋande kârikŋe nenekbopgât tigi nenekŋet. ¹⁷ Anutu akto Lamagât kuk bâleŋe miawaknengiwerâpgât sop miawaktâp aregât niŋande kinmâ âlepŋe akbiapgât.” hain dâyi.

7

Luâk meteyên kulem siâ miawakto egep.

¹ Akto are bo akto aregât haminân Añelo imbât kinbiâ yegân. Añelo imbât arekñe hân biken biken kinmâ seruñe hân akto haru akto lâwin waityekbop dâm seru pekeñe akmâ kinbiâ yegân. ² Akto añelo siâ miawakto egân. Yâkñe dewutâ gamap ain miawakmâ Anutu Manman Amboñe yâkgât tirip miep. Hain akmâ den kârikñe añelo imbât seru hepunbiâ haru akto hân bâliwiap aregât hin makyengiep, ³ “Ye hinñe seru are bo panbiâ hân haru lâwin wailâk. Nenñe soñ Anutugât hoñ bawa yengât meteyên Anutugât tirip ire ketuguenñe kindo âlepñe seru are panbei.” dêep. ⁴ Akto luâk âmbâle oyanyene nângân arekñe Anutugât pat agi yâk 144,000. Israe luâk âmbâle yengât kâmolân gâtñe hârok. ⁵ Yudagât kâmolân luâk âmbâle 12,000 arekñe dop meyi. Akto Rubengât kâmolânba 12,000. Akto Gadagât kâmolân 12,000. ⁶ Akto Asagât kâmolân 12,000. Akto Naptaligât kâmolân 12,000. Akto Manasegât kâmolân 12,000. ⁷ Akto Simeongât kâmolân 12,000. Akto Lewigât kâmolân 12,000. Akto Isasagât kâmolân 12,000 ⁸ Akto Sebuloñgât kâmolân 12,000. Akto Yosepegât kâmolân 12,000. Akto Bensamingât kâmolân 12,000.

Luâk âmbâle dondâne Anutugât kotñe mem agatmâ kinbiâ yegep.

⁹ Are hârok bo akto âmbâle dondâ mendugum kinbiâ yegân. Akto luâk âmbâle are luâkñe bo oyanyekbai. Dâ luâk kâmot humo âmâ kâmotñe kâmotñe denñe denñe hâk kulem keñe hârok ainba Kembu tat tatñaet ginñan kili. Akto Lama yâkgât

enemñan kili are hârok sânġum kau kau kâkâlewâk hârok luguakmâ matuk esenġe mem ¹⁰ kârikneâk konmâ hin dâyi, “Anutu damunnenġe, ġâ amâ tat tat humo ain tatmat. Ġâ bâleñânba meneneġen. Akto nange Lama are nengât dosa mem âmâ mondo areġât uñak âlepġe manmâ taten.” dâyi. ¹¹ Akto añelo hârok kinmâ humogât tat tat ândeañi. Akto luâk kotdâ are akto soġgo humomo manmanġe imbât tali ain ândeanyekmâ kânġom tatmâ Anutugât kotġe mem agatmâ hin dâyi, ¹² “A bundâk. Akto nen Anutunenġe okot âlep dondâ nânġañden. Akto pagalenġe kârikġe talañmap. Akto lumbe aknengimap. Areġât kotġe mem agatne. Yâk nânġâ nânġâne âlepneâk hârok. Haingât me-paimġe mem mañganmâ herone kalañmâ kotġe mem agatne. Yâk kârikġe bundâk. Kârikġe hârok yâkgâlânâk hârok tatâp. Siâ siâ imâ hârok yâkgâlânâk hârok hilâmġe hilâmġe tatmâ gamap. A bundâk.” dâyi.

¹³ Hain dâmbiâ luâk kotdâ yeñġâlân ġâtġe siâne hin ai naguep, “Luâk âmbâle ire emelâk sânġum kau kau kali amâ niġe hinare? Akto wânân ġâtñande togoâi? Nânġât me bo?” dâmbo ¹⁴ nânġe hin magañân, “Apo, ġâ gugagâk nânġât.” dâre hin makniġep, “Luâk âmbâle ire âmâ emelâk umatġe humo mem nânġâm hâk hilâlâm nânġâm gasalupyenande bâleġe akyeñġimbiâ momogât dâwân mali. Akto emelâk Lama ġilâmġe sânġumyeġe pulimbiâ kau kau agep. ¹⁵ Haingât Anutugât enemñan kinmâ hilâmġe hândâkġe ârândânġâk yâġġât sumbe emetñan hoġ bawa aġañmai. Akto Kembu tat talân tatmap arekġe

korat yeŋgum damunyaŋe akmap. ¹⁶⁻¹⁷ Akto Lama are tat tatŋe kâlegen tatmap arekŋe hainâk damunyaŋe akmâ kewugu yekmâ manmangât tu dewunŋe aregen ariwiap. Akto Anutuŋe dewunyaŋe tuŋe are puliwiap. Aregât lâuwâŋe mopyeŋe bo aguwiap. Akto tugât lâuwâŋe bo mombai. Akto dewutâŋe lâuwâŋe bo kâunŋo yekbiap. Akto kâlâpŋe lâuwâŋe bo oyekbiap.”
dâep.

8

Tâk bâiŋe hâriep.

¹ Akto Lama arekŋe tâk 7 bâiŋe are hâriep. Hârembo ainâk himbimân nâŋ nâŋ dâm ariep. Nâŋ nâŋ dâm arimbo sop getek bo agep. ² Sop getek bo akto Aŋelo 7 Anutugât enemŋân kili are yegân. Akto siâŋe lâmun 7 yeŋgimbo meyi. ³ Akto Aŋelo siâŋe kondo goliŋe mângi mângiŋe are mem togom sumbe kat katgât ginŋân mem kindo siâŋe siâ me siâ higenŋe âlepŋe dondâ katbiâ giep. Gembo egâlianj tat tat metenân sumbe kat katgât goliŋe mângi mângiŋe talep aregât kakŋân katmâ Anutugât kâmotŋe ulilanjmai ulit are olop dewatim oep. ⁴ Wanŋo ondo higen suk suk akto dâwokŋe akto Anutugât luâk âmbâle yeŋgât ulit are olop Anutugât enemŋân âgâep. ⁵ Âgâambo bo akto aŋelo arekŋe kâlâp alatanba mem kondo kâlegen lugumbo om kilep. Om kindo aŋelo arekŋe kâlâp pando hânân giep. Hânân gembo hamandat hogoakto mun humo miawagep. Hain akto denŋe denŋe humo akto hamandat pagalenŋe

arekņe belek belek dâm erâm arimbo wârîņ humo miep.

Aņelo 7 arekņe lâmunyeņe waitberâm kili.

⁶ Akto aņelo bāt biken lâuwâ arekņe lâmunyeņe mem waitberâm akbiâ yegân.

⁷ Akto bân aņelo ulik gulik arekņe lâmunņe kolep. Lâmunņe kondo bân tânâk kât akmâ giep akto kâlâp akto gilâm miawakmâ mendugu akmâ hânân giep. Hânân gembo lâwin dop koyi akto hân koyi are âmâ dopņe âlâwu ârândâņ akto kâlâpņe bikņe oep. Akto hewukņe golâ golâ hârok ondo bo agep.

⁸ Hain akto aņelo lâuwâņe arekņe lâmun kolep. Kondo bân wan siâ panbiâ giep amâ borâņe hinare kâlâp humo arekņe sopanmâ haruân giep. Haruân gembo haru dopkoyi amâ bikņe âlâwu ârândâņ agep. Dâ bikņe amâ purik âgâm gilâm agep. ⁹ Akto wan me wan haruân manmai hârembiâ hewum âlâwu miawagep. Âlâwu miawakto bikņe moyi. Akto haru waņgaņet oyaņeņe gai hainâk dopkoyi are dopņe âmâ kâmot âlâwu akto haru waņgaņe kâmot siâ amâ bikņeâk bâliyi.

¹⁰⁻¹¹ Akto aņelo âlâwuyeņe arekâ lâmunņe kolep. Kondo bân diâ humo siâ kotņe Kalak kâlâp ulunņe hinare oep. Arekņe himbimânba gem tu hâgâm neyi are amâ hewum dopņe âlâwu hainare akto tu kâmot siâņe purik âgâm tu kalakņe miawagep. Hain miawakto luâk bikņande tu are nembiâ kalak yeņgumbo mom meteyi.

12 Akto anjelo imbâtne arekne lâmunne konlep. Akto bâin dewutâ akto diâ akto dewutâ golaŋe are hârok pâne âlâwu ârândâŋ agep. Akto dewutâgât bikne konok hilip koyi. Akto dewutâ golaŋe aregât bikne akto diâ bikne hârok. Dâ pagalenjaet sowân amâ hogoakmâ hewum âlâwu bo agep. Dâ pagalene biknande amâ hândâk miawagep. Hândâkgât dewutâ pagalene bikne amâ bâliep. Akto hândâk bikne gai hainâk bâliep.

13 Akto puŋdâk humo siâ pukukuk katmâ lapañangen himbim tânâmñangen arimbo egân. Ektere kârikneâk konmâ magep, “Wâuk, wâuk, luâk âmbâle hânân tatâi. Anjelo âlâwu lâmun konberâm aktâi umatne humo luâk yengâlai miawakbiap aregât kambiamne bâliâp.” dâep.

9

Anjelo momerâknande lâmun kondo dikon keiŋe ondop miawagi.

1 Akto anjelo momerâk arekne lâmunne wailep. Waito bâin diâ siâ himbimânba gembo egân. Akto siâŋe lâm ingon kâlep timopne bo aregât ki waŋdo diâ arekne ki are miep. 2 Mem lâm timopne bo aregât hânŋiŋe mem kato arewa dâwok humo gaep. Akto arekne gam himbimân âgâm dewutâ akto himbim tigiep. 3 Akto dâwok hutñânba kendemuŋ dondâ hân hârok ârândâŋ miawagi. Arekne dâwok hepunmâ hânân geyi. Gemiâ Amboŋande hundumdâ kândârânân kârikne yengimbo meyi. 4 Aregât kârikne membiâ Amboŋande hin dâm makyengiep, “Ye amâ sot me hewukne me lâwin bo hilipkowi. Akto luâk âmbâle Anutugât tirip

yeŋgât mete yeŋân bo yekmâ âmâ are âlepŋe hâk hilâlâm yeŋgiwei. ⁵ Hâk hilâlâm yeŋgim âmâ momogât dopŋe bo yeŋgiwai. Hain akbiâ dewutâ momerâk bo akbiap.” dâm makyenŋiep. Akto duki arekŋe luâk âmbâle bâleŋe yeŋgiwai. Haingât hâme hewuk yâkŋe âmâ luâk hâk hilâlâmŋe yeŋgiwiapgât waŋbai. ⁶ Sop ain âmâ luâk âmbâle yeŋgimbiâ momogât dâp kulâgâtbai. Kulâgâtbiâ âmâ bo mem miawakyekbiap. Hain akmâ gain gain mondenŋe hâk hilâlâm ire bo agâk dâm aregât dâp âsim kinbiâ bo miawak yeŋgiwiap.

Kendemuŋ towat yeŋgât den.

⁷ Akto kendemuŋ arekŋe kuk akberâm bau luâk soko arekŋe tâlâgum kinmai dop hainâk kinbiâ yegân. Dâ kautyeŋe amâ kotdâ yeŋgât irimut goli hainare aligit akmâ kinbiâ yegân. Dâ enem dewunyeŋe âmâ luâk nengât enem dewunnenŋe hainare. ⁸ Dâ dumutyenŋe amâ kâkâlep dondâ. Dâ dâtyenŋe amâ kâkâlep metŋe dondâ pugaiyagât dâtŋe hainare. ⁹ Akto diŋenyenjaet pekeyenŋe amâ kapa hainare. Dâ pikyenŋe munŋe amâ bugâgât waŋga munŋe bau luâk soko oloŋmâ pirâm arimai munŋe hainare. ¹⁰ Akto dâtyenŋe amâ hâme hewukgât dâtŋe hainare. Akto luâk âmbâle hâk hilâlâm yeŋgiwaigât kârikŋeyenŋe amâ dakeyenân are tato luâk âmbâle yeŋgumbiâ hâk hilâlâm nâŋgâm manmâ âgâmbiâ dewutâ momerâk bo akbiap. ¹¹ Akto kembuyeŋe siâ talep. Kembu are âmâ aŋelo siâ dâp timopŋe bo aregât damunŋe. Dâ aŋelo aregât kotŋe amâ Yuda yeŋgât denân amâ Ambondon. Dâ Girik yeŋgât denân

âmâ Apolionj. Dâ den purikņe amâ hilipko hilipko ambonņe.

¹² Bâin, umatņe ulik gulik amâ bo aktâp. Akto umatņe lâuwâņe akto âlâwuņe tâlâguwerâp ire.

Aņelo bât biken konok arekņe kondo bugâ humo miawagep.

¹³ Akto aņelo bât biken konok arekņe lâmunņe kolep. Kondo den siâ alata goli Anutugât enemņân talep tunņe imbât arewa kune ain hin miawagep. ¹⁴ Miawakmâ Aņelo bât biken konok are hin makmâ miawaganņep, “Gâņe aņelo imbât yâk tu humo yiep kotņe Euparat ain kala busi kâlegen katyekbiâ tali are hepun yekmenâ arinņet.” dâep. ¹⁵ Hain dâambo aņelo bât biken konok arekņe aņelo imbât tu humo kotņe Euparat ain tali are hepun yekto luâk âmbâle hârok potatmâ hewum âlâwu kali aregât hewum konok yenguenņe moņet dâm ariyi. Akto aņelo imbât are yengât keiyeņe are hin. Emelâk Anutunņe sop makmâ kalep are tâlâgumbo owâinņe akmâ arim yenguaigât sop lâmgom wan me wan emelâk heņgemgoyi.

¹⁶ Akto are yengât tembe lokolupyne bau luâk soko kakņân tali are yengât oyanņe amâ oyan oyanġât dopņe bo arekņe makbiâ nâņġân. ¹⁷ Akto biwine purik kato giwelân hin egân. Luâk bau luâk soko kakņân aregât bugâġât hâk peke kapa luguakbiâ kapa kulemyne amâ gilâm gimbanġame akto kau ġâwu agep. Akto bau luâk soko areyengât towatyne amâ hin. Kautyne amâ Laion hainare akto lauyenânbâ amâ kâlâp ulunņe akto bugâġât dâwok higenņe bâleņe punġum

puŋgum erâep. ¹⁸ Akto yâkŋe luâk âmbâle pota-lakmâ hewum âlâwu akto hewum konok are kâlâp lauyenġânba arekŋe oyekmâ yeŋgum om meteyegep. ¹⁹ Akto bau luâk soko areyeŋġât kârikŋe amâ lauyeŋân akto dakeyeŋân talep. Akto dakeyeŋe amâ niambi sâmbâ hinare akto niambi sâmbâ arekŋe luâk âmbâle hilip yeŋgumbiâ hâk hilâlâm nânġâmai.

²⁰ Akto luâk âmbâle bikŋe wan siâ me siâ bâleŋe ireġât boâk moyi areyeŋġât bâleŋeyeŋe bo makmâ miawakmâ hanyeŋe purik kali. Are yeŋġât bâleŋe hin. Hat sinduk me sinduk baniara yâk yeŋġât nânġâmbiâ humo akmap. Lâpio me wan me wangât nânġâmbiâ humo agâkġât goli me siliwa me kapa me kât me lâwin arekŋe mem ketuguyi. Ketugumbiâ bo ekmai. Akto bo nânġâmai akto bo bam gutmai areyeŋġât kotyeŋe mem agatmâ ulilaŋmâ mali. ²¹ Hain akmâ amâ luâk âmbâle yeŋgumbiâ moyi akto sait bâleŋe mânġi yegi. Akto dâp gulip mali. Akto kâmbu konda akmini. Agak meme bâleŋe areġât bo makmâ miawakmâ hanyeŋe bo purik kali.

10

Aŋelo siâŋe kulem esenŋe siâ Yohane waŋdo niep.

¹ Akto Aŋelo humo kârik siâ himbimânba gembo egân. Himbimânba gem amâ hâkŋe hamandatŋe tigimbo kautŋân mulumugat gam talep. Akto aŋelo areġât enem dewunŋe amâ dewutâġât pagaleŋe hainare. Akto kei pâwutŋe amâ kâlâpŋe ululunŋe om kinmap hainare. ² Akto bâtŋân kulem esenŋe melalakom yendo miep. Akto keiŋe

bungen âmâ haru kakñân tâlim kilep. Dâ keiņe kanegen âmâ hân kakñân tâlim kilep. ³ Hain akmâ bâin kot kârikņeâk kolep amâ laionņe kamboņmap hinare. Hain kondo bâin hamandat bāt biken lâuwâ ainâk hogoakto den humo tâmbâ miawagep. ⁴ Den humo tâmbâ miawakmâ makmâ metembo âmâ nâņe den are kulemgowerâm aktere den siâ himbimânba hin miawakto nâņgân, “Yohane, hamandat bāt biken lâuwâ mun aktâi are yeņgât den amâ biwigânâk kat. Bo kulengo.” dâambo nâņgân. ⁵ Akto aņelo humo haruân akto hânân kilep arekņe bātņe bungenņe melalakom himbimânģen panmâ kinmâ ⁶ Anutu Manman Kârikņe Amboņe himbim akto hân akto haru akto wan me wan ain tatmai are ketuguyeģep areģât kotņe konmâ hin dâep, “Bâin, sop tâlâģuâp areģât Anutuņe lâuwâņe bo lâmgowerâp. ⁷ Dâ titnan aņelo bāt biken lâuwâ yeņģâlânba bâiņe arekņe lâmunņe konberâm akto ainâk Anutuņe den yoņâk are hoņ bawa propetelupņe makyeņģiep are bunņe miawakbiap.” dâep.

⁸ Akto kot humo himbimânba miawakto emelâk nâņgân are lâuwâņe makniņdo hin nâņgân, “Ĝâ ari aņelo haru akto hânân kindâp areģât bātņân âmâ kulem esenņe melalakom tatâp are me.” dâep. ⁹ Hain dâambo arim Aņelo are hin mag-aņân, “Ĝaņe kulem esenņe bâlensiâ are niņ.” dâre hin makniņep, “Âlepņe mem ne. Arekņe âmâ laugân âmâ hâlâmgât ukenņe hainare akberâp. Dâ gem tepģân âmâ tatmâ kalak giņberâp.” dâep. ¹⁰ Hain dâm niņdo bātņânba mem neân. Mem nendere launân âmâ ukenņe agep. Dâ nem me-

tere gem âmâ tepnân tatmâ kalak niņep. ¹¹ Hain akto hin makniņep, “Gâ hanâk luâk âmbâle âgâ âgâņe gegeņe denņe denņe kepia kepiaņe manmai are yeņgâlân wan me wan miawak yeņgiwiap are makmâ miawakyeņgiwen.” dâm makniņep.

11

Luâk lâuwâ Anutugât den dâtâņe yetgât den.

¹ Akto lau himbimânba konlep yâkņe huwan siâ dopko dopkogât niņep. Huwan niņmâ hin dâm makniņep, “Gâ agatmâ Anutugât Sumbe kat katgât emetņe alata dopņe me. Akto luâk âmbâle âgâm Anutugât kotņe mem agatmai areyeņgât oyanyeņe oyanyek. ² Dâ lope hâkņângen are amâ dop bo me. Hepun. Lope ire luâk âmbâle Anutu bo nâņgâ aņmai arekņe tâlim bâleņe agaņbiâ dewutâ 42 ain bo akbiap. Aregât lope are dop bo me. ³ Akto nâņe hoņ bawalogâtne lâuwâ siâ hainare me kemdâ lâuwâ siâ meme akyetkire sâņgum tok tokņe luguagiat. Hain akmâ nâņgât den makmâ miawakbela hilâm 1,260 bo akbiap.” hain dâep. ⁴ Hoņ bawa logâtņe areyetgât keiyetņe hin. Yâk amâ lâwin lâuwâ kotņe oliwa hainare me kemdâ lâuwâ hainare hân hârok aregât Damunņe Anutu yâkgât enemņân kinmandat hainare. ⁵ Dâ luâk bikņande bâleņe akyetkiwerâmbiâ âmâ kâlâp lauyetņânba waitbela kâlâp arekņe punduņ katmâ oyekto mombai. Moņetgât dâp are Anutuņe makmâ kalep. ⁶ Akto Anutuņe wâtyetņe akyetkimbo tânâk bo gewiapgât nâņgâm makbela ainâk âlepņe tânâk bo gewiap. Akto tu hârok mem purik katbela gilâm akbiap

aregât nânġâm makbela âlepņe hainâk akbiap. Akto kundat humo miawagâk dâm makbela ainâk kundat humo miawakbiap. Aregât ukenyetņe miawagâkgât kârikņe tatyetkiwiap. ⁷ Akto lâuwâ arekņe Anutugât âi den mak mak are makmâ metewiandat amâ sonġo humo tâmbâ metņe lâm timopņe boângenba arekņe gam gasa yetkimbo mombiandat. ⁸ Yetkumbo mombela âmâ hâkyetņe amâ kepia siâ kotņe den dopņân Sodom akto kotņe siâ Aigita ain Humoyetņe lâwinân kom hikombiâ moep kepia aregât sombeimân ain yembaliandat. ⁹ Ain yembela luâk âmbâle mitigât gasaņe hârok hânņe hânņe akto denņe denņe togom hâkyetņe yelemâ mem han yetkuwâi dâm damunyetņe kinbiâ bo han yetkuwai. Amâ hilâm âlâwu akto bikņeâk bo akbiapgât. ¹⁰ Hain akmâ hânân manbai hârokņe, “Wei, hoņ bawa lâuwâ arekņe nen hâk hilâlâm nengiwerâm togoyiat ina emelâk moyiat.” dâm aregât heroņe humo akbai. Akto okot âlepgât wan me wan galalupyene yeņgiwei. ¹¹ Hain akbiâ hilâm âlâwu akto bikņeâk bo akto Anutugât Heak âlepņande mom yembaliandat areyetgât kautyetņân mendo golâ akmâ kinbela luâk âmbâle kinbai arekņe yelemâ hamep humo agi. ¹² Hain akbiâ ainâk lau siâ himbimânba kot kârikņe siâ hin kondo nânġâyat, “Yet iren gaet.” dâmbo hamandat kakņân âġâmbela gasalupyetņande yelegi. ¹³ Âġâmbela yelekbiâ ainâk wârîņ humo miep. Mendo kepia humo are bikņe bâliep. Wârîņ humo mendo kepia bikņe hogoakto luâk âmbâle 7,000 yeņgumbo mom meteyi. Akto luâk âmbâle bikņe bo moyi arekņe

aregât hamep dondâ akmâ Anutuņe himbimân mandâp are nâņgâm kotņe mem agali.

¹⁴ Bâin umatņe humo lâuwâņe aregât keiņe hain. Dâ wâuk sop bâlensiâ tatâp umatņe âlâwuņe miawakbiap.

Aņelo 7 bâiņe arekņe lâmunņe wailep.

¹⁵ Akto aņelo 7 galayeņe bâiņe arekņe lâmunņe wailep. Waito bâin himbimânba kot kârikņe siânbaņe konmâ hin dâyi, “Humonenņe akto huņgun aņdo giep arekņe hân hârok damunņe akbiandatgât dâp miawaktâp. Akto himbimân damunnenņe akmâ manmâ âgâwiap.” dâyi.

¹⁶ Akto luâk kembu 24 tat tatyenân Anutugât dewunņân tatmai arekņe kâņgom yem âmâ Anutugât nâņgâmbiâ humo agep. Humo akto Anutu hin magañi, ¹⁷ “O Anutu gâ Kârikņe Amboņe manmâ gat akto manmâ âgâwiat. Gâņe âmâ kârikņene miawagâk dâm hânņe hânņe damunyeņe akbiatgât keiņe katât aregât mepaige mem heroņe katgekmâ mem agatgekne. ¹⁸ Akto luâk âmbâle bo nâņgâ giņmai arekņe kuk akgiņbiâ ainâk kuk akyeņgien aregât bâin dâm luâk âmbâle momoņe den âiân katyekberâtgât sop miawakto aregât kotge mem agatne. Akto uņak hoņ bawage Propete akto luâk âmbâlelupge kotgaet kâņgomgiņmai are hâuņe âlepņe yeņgiwerâtgât sopņe miawaktâp. Akto luâk âmbâle âgâ âgâņe gegeņe gâņgât hamep akmai are hâuņe âlepņe yeņgiwerâtgât sopņe miawaktâp aregât kotge mem agatne. Akto luâk âmbâle bikņande wan me wan hânân âlepņe tatmap are bâleņe akyeņgiep are

hilip yenguwerâtgât sop miawaktâp aregât kotge mem agatne.” dâyi.

¹⁹ Akto luâk kembu 24 arekne hain dâm maganbiâ ainâk Anutugât Sumbe kat kat emetne bunne himbimân tatmap aregât hânghi humo lewulakto den kârikne kâlân kulengoep aregât emetne miawakmâ kilep. Ain kindo belek belek akto himbim kundunduj dâmbo denne denne humo miawakto wâriņ humo mendo hân hârok ârik tânâk kârikne giep. Are hârok miawakto egân.

12

Âmbâle siâ akto pugaiya yetgât den.

¹ Akto kulem siâ himbimân miawakto egân amâ hin. Âmbâle siâ talep are hâk pekeņe amâ dewutâ hâwâ liliņe hainare luguagep. Akto dewutâ golane keiņe amukņân talep. Dâ kautņân âmâ kotdâgât irimut diâ 12 kilep. ² Akto âmbâle amâ tepdâk akto nanan miawakberâmbo hâkne hilâlâm aganđo kamboņ kârikne kamboņep. ³ Hain akto kulem siâ himbimân miawakto egân amâ hin. Pugaiya hinare gilâm siâ miawakto egân yâk âmâ kautņe bāt biken lâuwâ. Akto kautņe siâ siâ ain kembu yengât irimut konok konok kauņep. Akto sâliņe bāt biken lâuwâ. ⁴ Akto pugaiya hinare arekne dakenđande diâ kâmot siâ nârân orem urutmâ pan yekto hânân gembîâ yegân. Akto diâ kâmot lâuwâņeak himbimân âlepņe tali. Akto Pugaiya arekne âmbâle are nanan memberâm akto aregât enemņân kilep. Kinmâ nanan miawakto ainâk nemberâm akmâ lâmgom kilep. ⁵ Hain kindo âmbâle arekne nanan

luâk miep. Nanaŋ irekŋe hâmbâi luâk âmbâle hârok huwan kârikŋeŋe damunyeŋe kârikŋe akbiap. Akto nanaŋ are mendo Pugaiyaŋe nanaŋ are nemberâm akto ainâk siâŋe nanaŋ are mem oloŋdo himbimân âgâambo Anutu ikinjaet tat talân katbiâ talep. ⁶ Akto âmbâle are hamep akmâ pârigim arim hân kamitŋangen luâk âmbâle bo manmai aregen ariep. Ain arimbo Anutuŋe emet emelâk heŋgemgom hin dâep, “Âmbâle ire in mando tângowian âmâ hilâm 1,260 bo akbiap.” dâep. Emet ain ari malep.

Himbimân kuk humo miawakto Niambi hâkokombiâ hânân giep.

⁷ Akto ainâk kuk humo himbimân miawagep. Aŋelo humoyeŋe kotŋe Mikae akto aŋelolupŋande Pugaiya are akto aŋelolupŋe kuk akyeŋgiyi. Akto Pugaiya akto yâkgât aŋelolupŋe yâkâ hainâk kuk humo akyeŋgiyi. ⁸ Kuk humo agaŋgim Mikae yâkgât kâmotlupŋande Pugaiyagât kâmot are ewangi yekbiâ yeukŋe akmâ himbimân welamyeŋe bo talep. ⁹ Yeukŋe akmâ himbimân welamyeŋe bo tato aregât Anutugât kâmotlupŋande Pugaiya are hâkokom panaŋbiâ inŋon ge yiep. Akto Pugaiya aregât kotŋe hin, Niambi yâkgât agak meme amâ hin akmap. Luâk âmbâle hârok heyeŋgim den âiân katyekmap. Niambi are akto aŋelolupŋe olop yâkŋe hânân geyi. ¹⁰ Akto himbimânba kot kârikŋe siâ kondo hin nâŋgân, “Hâkyeŋe tunmap Amboŋe arekŋe Anutu dewunŋân kinmâ Anutugât kâmotlupŋe are hokboâk hokboâk hilâm hândâk hâkyeŋe tunmap gârâmâ uŋak Anutuŋe makto aŋelolupŋande

Niambi hâkokom watmâ panbiâ geâp aregât Anutu nengât Humonenje yâkgât kârikne akto luâk âmbâle henjem yenguwiapgât dâp kârikne miawaktâp. Are miawakto yâkgât kâmot ikinjak damunyenje akto manman âlepñân manbai. Akto areâk bo. Niambi geâp aregât unjak Anutugât Kristo yâkgât memene akto wâtne miapñân miawakto ekten. ¹¹ Akto Anutugât kâmotlupne areyengât manman aregât ukenne bo nângâm âmâ Anutugât gasalupne togombiâ hanâk dâm Anutugât kotne bo heambukbiâ âmâ yengumbiâ moyi aregât Anutugât nanje Lama moep aregât gilâmñande akto denyenande Niambi are mem hâkokom ge kali. ¹² Haingât ye hârok himbimân mandâi ye okot âlep nângâm herone akbei. Dâ hânân mandâi amâ yengâlân umatne humo miawakberâp aregât okotne bâliâp. Amâ Niambi hin nângâp, “Nângât sop tâlâgu akniñberâp.” dâm nângâp aregât kuk humo akmâ yenguwerâm aktâp akto umatne humo miawakberâp aregât okotne bâliâp.” kot kârikne hain dâm kolep.

Pugaiyane âmbâle gasa agañep.

¹³ Akto pugaiya hânân panbiâ giep amâ ainâk âmbâle nanañ miep are gasa agañep. ¹⁴ Hain dâm wato âmâ Anutuñe makto puñdâkgât pikne lâuwâ âmbâle are wañbiâ mem âlepne pukukuk katmâ agatmâ hân kamitñângen ikinje emetne ain ariep. Akto emet ain âmâ Anutuñe emelâk henjengom, “Âmbâle are pugaiyane membopgât in mando tângore sop siâ siâ akto sop bikneâk bo akbiap.” dâm ketuguep. ¹⁵ Âmbâle arekne lalakmâ arimbo Pugaiya humo gilâm arekne tunje âmbâle are hilip

koâk dâm aregât launjanba tu humo mugalep. ¹⁶ Tu mugato tu arekne âmbâle are wato ainâk hânne âmbâle are tângom hogoakmâ dâp humo miawakto tu ainâk pugaiya arekne mugalep are hân kêlegen yân gembo âmbâle are âlepne kilep. ¹⁷⁻¹⁸ Âlepne kindo Pugaiya humo arekne âmbâle are âlepne kilep are ekmâ nânngâmbo bâliep. Akto kuk humo aganep. Kuk humo aganmâ âmbâle aregât nan baratlupne bikne yenguerâm agep. Akto âmbâle aregât nan baratlupnande Anutugât den kêarikne lokomai. Akto Yesugât keine makyengimai aregât pugaiyane kuk humo nânngâm yenguerâm ariep. Arim haru dâtjan tenngâ kilep.

13

Songo dâtne metne miawakbela yelegap.

¹ Arim haru dâtjan tenngâ kindo songo metne siâ haruanba gambo egân. Songo metne are amâ sâline bât bip bip hârok. Akto sâlinjan amâ kembu yengât irimut konok konok aligilakmâ talep. Akto kautne amâ bât biken lâuwâ ain den bâlene Anutugât kotne mem ge kat katgât den ain talep. ² Akto songo metne amâ dowâk keine kêarikne hainare miep. Akto kei bâte pikne amâ kâkâlep. Akto dâtne amâ Pugaiyagât dâtne hainare. Akto Pugaiya emelâk egân arekne ikinne kêarikne akto wâtne tat tatne amâ songo metne wanep. ³ Akto songo metne amâ aregât kautne amâ siâne emelâk koep. Kondo diwi agep amâ emelâk pandagep. Akto luâk âmbâle hânne hânne mali arekne songo metne are olop manberâm ekbiâ dâtne akto kotne mem agali. ⁴ Akmâ pugaiyane songo kêarikne wanepgât

makmâ egâlian aganji. Hain akmâ songogât hain âgâk konmâ mem agatmâ hin dâyi, “Songo hainare niñande mandâwo? Akto niñande bugâñe kondo gewiawo?” dâyi.

⁵ Akto âmâ songo metñe arekñe Anutugât kotñe mem ge katbiapgât kârikñe miawaganep. Mem ge katmâ kot humo kamboñmâ indiep. Hain akmâ manmâ kârikñe akmâ âgâmbo dewutâ 42 bo akbiap. ⁶ Akto songo metñe arekñe Anutugât kotñe patñe akto manmanñaet welamñe mem bâleñe ketugum âmâ himbimân manmai are hainâk bâleñe akyengiep. ⁷ Akto Anutugât kâmot are kuk kârikñe akyengiâkgât kârikñe miawaganep arekñe yeñgumbo yeukñe agi. Akto areâk bo. Songo metñe arekñe Pugaiyagât kârikñe miep aregât luâk âmbâle kâmotñe kâmotñe akto denñe denñe akto hâk kulem keñe hârok yeñgât kembu agep. ⁸ Akto luâk âmbâle hârok kotyene manmangât kulem esenñan bo tatâp arekñe songo metñe aregât kotñe mem agali. Akto manman kârikñaet kulem esenñe aregât keñe hin. Lama moep arekñe hân bo miawagewân ikinñe kâmot areyengât kotyene kulemgoep. Aregât luâk âmbâle bikñe kotyene ain bo kulemgoep. Arekñe songo metñe aregât kotñe mem agali. ⁹ Akto ye den ire oyanbai yeñe den ire oyanmâ nâñgâm heñgemgowe. ¹⁰ “Âlepñe, luâk âmbâle bikñe kala busi emetñan katyekbiâ aregât agak meme miawak yeñgimbo âmâ ainâk ain arim kala busi kâlegen manbai. Akto luâk siânñe siâ tâwâtñe kondo mombiapgât pat miawakbiap amâ âlepñe luâk siânñe luâk are kondo mombiap.” den hain tatâp aregât Anutugât luâk âmbâle

âmâ kârikņe tatmâ manmâ âgâmbiâ biwiyenę Anu-
tugâlânâk kinmâ âgâwiâp. Akto umatņe bâlenę
aregât hamep bo akbei.

Hân kâlegenba sonęo dâtņe metņe siâ gambo egep.

¹¹ Akto sonęo metņe siâ egân amâ hân
amukņânba petakmâ hân kakņân gaep. Sonęo
metņe ire amâ sâlinę lâuwâ lama luâkgen hainare.
Dâ denęe amâ Pugaiya hainare. ¹² Dâ sonęo
metņe lâuwâne amâ sonęo metņe siâ ulik gulik
egân aregât kârikņe miep. Akto yâkgât enemņân
âi miep. Akto sonęo metņe lâuwâne arekņe kârikņe
akmâ hân akto luâk âmbâle hânân manmai are
hâwât yekmâ sonęo metņe ulik gulik egân are
kautņe hârembo pandakto malep aregât kotņe
mem agatņetgât hâwât yekto hain agi. ¹³ Akto
sonęo metņe lâuwâne arekņe kulem keiņe keiņe
hârok humo mendo ekmini. Akto luâk âmbâle
dewunyenân kâlâp humogât makto himbim
hepunmâ hânân gembo egi. ¹⁴ Akto sonęo
ulik gulik aregât enemņân kinmâ kulem siâ
membiapgât kârikņe miawaganępgât luâk âmbâle
hârok heyenęiep. Heyenęim hin makyenęiep, “Ye
sonęo metņe tâwâtņe kautņe hârembo pandagep
aregât otneņe lâwin wan hâwim ketugunęet.” dâep.
¹⁵ Hain dâm hâwâtyekto ketugumbiâ sonęo metņe
lâuwâne arekņe heakņe are otneņân are waito
otneņe arekņe den makmâ kilep. Hain ageine
luâk âmbâle bikņande otneņe aregât kotņe bo
mem agali are yenęumbo moyi. ¹⁶ Akto areâk
bo. Otneņe arekņe hoņ bawalupņe makyenęimbo
luâk âmbâle hârok âgâ âgâne gegeņe me kotdâ me
kotyenęe bo me sikumdâ me umburuk me luâk

kembu me honj bawa hârok are yengât bâtyeņe bungen akto enem yeņân tirip kali. ¹⁷ Amâ luâk âmbâle bikņe are borâm amâ tirip are bo miawakto are sot me wan me wan hâukowaigât dâp bo miawagep. Akto puli memegât âi bo miawagep. Akto tirip amâ sonjo metņe aregât kotņe. ¹⁸ Imâ tirip towat in yendâp luâk siâ nâņgâ nâņgâ humo yeandâwân amâ sonjogât kot kulem aregât keņe mem miawakbiap. Kot kulem are luâk siâgât kot amâ 666.

14

Yesu akto kâmotlupņe Sion gimbanjân kinbiâ yegep.

¹ Nâ Yohane nâ giwelân hin egân. Lama moep arekņe gimbanje kotņe Sion aregât kautņân kilep. Ain kindo luâk âmbâle 144,000 areyengât enem dewunyeņân amâ Lamagât kotņe akto Eweņet kotņe kulemgombo miawakto olop kili. ² Akto ainâk mun âlepņe humo tu humogât munņe hinare me hamandat kundundunj dâmap hinare me luâk dondâņe bôtâ kombiâ miawakmap hinare himbimânba gembo nâņgân. ³ Akto luâk âmbâle arekņe kep keņgu irakņe siâ kembu tat tat akto sonjo humomo manmanņe imbât are akto luâk kembu 24 are yengât enemyeņgân meyi. Dâ luâk âmbâle 144,000 are Anutu ikinje pat oloņ yegep arekņeâk kep keņgu irakņe are meyi. Dâ luâk âmbâle bikņe amâ kep keņgu are bo nâņgâmai. ⁴ Akto luâk âmbâle âlepņe ire amâ hânân maliân dâp gulip bo mali. Akto agak meme âlepņeâk memâk malî akto lama arekņe luâk âmbâle iresonj Anu-tugât kâmolân dewatiwai dâm dumyeņân kinmâ

moep. Aregât bâleŋaet dâwânba olonyegep. Lama arekŋe hain agep aregât Lamaŋe wan me wan makto launje dowâk lokom manmai. ⁵ Akto den hianji siâ bo magi. Akto den âlepŋeâk makmâ han kau kau akmâ mali.

Aŋelo âlâwunje den akbiâ yegep.

⁶ Akto aŋelo siâ miawakto egân. Are âmâ den pat âlepŋe tatmâ âgâwiap are luâk âmbâle denŋe denŋe hânŋe hânŋe manmai are hârok makyenŋiwian dâm lapanân pâp pâp katmâ dâp pânân tânâmŋân ariep. ⁷ Hain arim kârikŋeâk konmâ hin dâep, “Anutuŋe den âiân katyekbiapgât emelâk sop tâlâguâp. Haingât ye hamep akmâ kotŋe mem agatŋet. Akto Anutu hân himbim haru akto tu dewunŋe ketuguyegep aregât kotŋe mem agatmâ âgâwei. Hain akmâ âgâmbiâ ârândân akbiâp.” dâep.

⁸ Akto aregât hamiŋân aŋelo lâuwânje siânje miawakmâ hin dâep, “Kepia humo kotŋe Babilonj aregât ambolupŋande luâk âmbâle hânŋe hânŋe manmai are hâwât yekmâ nenŋe bâleŋe akmaen yekâ hainâk akŋet dâm makyenŋimbiâ hainâk akmâ meyi. Aregât kepia Babilonj are emelâk gulip agep.” dâep.

⁹ Akto aregât hamiŋân aŋelo âlâwuyenje siânje miawakmâ kârikŋeâk konmâ hin dâep, “Luâk âmbâle bikŋande sonjo metŋe akto otnenŋe kotyetŋe mem agatbiâ kotyetŋe enem meteyenân me bâtyenân kulemgombo memai are ¹⁰ Anutuŋe kukŋaet waiŋ tu dâtŋe metŋe dondâ are kondoânba wanjo Aŋelone kâmbokŋe akto Lama yâk yengât meteyenân bugâ kâlâp ululunŋân gem hâk hilâlâm metŋe manmâ âgâwiap. ¹¹ Oyekmâ

âgâmbo hâk hilâlâm dondâ nângâmbiâ dâwokeŋe hokboâk hokboâk egon âgâm yembiap. Akto luâk âmbâle soŋgo metŋe aregât kotŋe mem agatmai akto otneŋe hainâk mem agatmai are soŋgo metŋe yâkgât kotŋe enemyenân me bâtyenân kulemgombo memai are Anutuŋe kuk bâleŋe akyenŋimbo hâk hilâlâm hândâk akto hilâm nângâm manmâ âgâwai akto hâkyeŋe mem bo tatmâ hutuk âgâwai.” dâep.

¹² Akto ye biwiyenŋe Yesugâlân kali arekŋe biwiyenŋe hainâk kilâkgât akto Anutugâlân den lokom âgâwaigât ire oyanmâ nângâm heŋgemgoweï. Akto biwiyenŋe damunŋe akbei.

Luâk akmâ giep arekŋe âi bunŋe orem mem menduguep.

¹³ Akto nâŋe himbimânba kot siâ gembo nângân. Arekŋe hin dâep, “Yohane gâ den ire kulemgo. Humogât kâmot are gasalupyenande yeŋgumbiâ mombai arekŋe siân heronŋe humo akmâ manmâ âgâwai.” dâep. Hain dâmbo Anutugât Heakŋe âlepŋande gai hin magep, “Bundâk. Yâk âi âlepŋe meyi aregât hâuŋe Anutuŋe mombaiân ain manman âlepŋe yeŋgimbo biwiyenŋe sândugembo tatmâ hutuk âgâwai.” dâep.

¹⁴ Akto ainâk dewunne panmâ hin egân. Luâk akmâ gem manmap hainare miawakmâ haman-dat kau kau kakŋân tatmâ irimut goli kauŋmâ tâwât metŋe bâtnân miep. ¹⁵ Akto aŋelo siâ âmâ himbimân sumbe kat kat emetŋe talep ainba giep. Arekŋe hamandalân talep are hin dâm konmâ maganep, “Bâin. Gâ tâwâtgande âi bunŋe orem mem menduguak. Hânân âi bunŋe akmâ metiepgât

orem mem mendugu mendugu agâkgât sopnje mi-awaktâp.” dâambo ¹⁶ hamandalân talep arekne tâwâtne are mem hânân oriep.

¹⁷ Orem mando anelo siâ sumbe emetnânba mi-awagep arekne tâwâtne metne miep. ¹⁸ Aregât hamiñân anelo siâ alata hepunmâ giep. Anelo are amâ kâlâp damunne akmap. Arekne kârikneâk anelo tâwât metne miep are konmâ hin maganep, “Woe, hânân tâk kotne wainj aregât koane âlim yendâp aregât tâwât mendât arekne hânân arim sot wainj are orem me.” dêep. ¹⁹ Hain dâambo anelo arekne tâwât mem arim orem wainj koane hârem meyegep. Meyekmâ wainj tâli tâligât kondo humo Anutugât kuk miawakbiapgât ain panyekto geyi. ²⁰ Ain gembia kukgât kepia betgen ain wainj tâli tâligât kondo humo aregât kâlegen tâlimbiâ kondo kâlegenba hep humo gem yiep. Gem yiep amâ bât gum miawakmâ amâ bau luâk soko bâtyeje titiwutne hainare agep. Dâ kâlepjaet dopne amâ 300 kilomita hainare agep.

15

Luâk âmbâleje kep membiâ yegep.

¹ Akto kulem siâ miawakto ektere dâtne agep. Amâ hin. Anelo 7 arekne siâ siâ bâleje 7 meyi. Akto bâleje are amâ bo akbiawân ain Anutugât kambiam bâle amâ bo akbiap.

² Akto ain amâ nâne hin egân. Haru humo hinare dunju akto kâlâp mendugum kinmâ haru humo hinare akto egân. Akto luâk âmbâleje wârakmâ sonjo metne akto otneje akto kotne hainâk ewangiyegi arekne Anutune bêtâ yengimbo

mem haru dunju hinâk aregât ginjân kili. ³⁻⁴ Akto Mose Anutugât hoj bawa yâkgât kep meyi akto Lamagât kep meyi. Kep amâ hin, “O Anutu Humonenje, gâ kârikne hârok tatginjâp. Akto âi agat agatne akto ekmâ huliline olop memenâ ektenje dâtne akmap. Akto agak meme ârândânjâk memmat. Akto luâk âmbâle yenjât Humoyenje akmâ manmâ gaen akto hainâk akmâ manmâ âgâwiat. Aregât niñande gekmâ amâ bo hamep akbiap? Dâ niñande kotge bo makmâ egâlianbiap? Akto gâ konok âlepne akmat aregât kotge mem agatne. Akto gâje luâk âmbâle den âiân katyegen are luâk âmbâle hânje hânje manmai arekne ekmâ gângâlân togom kotge mem agatbiâ ârândân akbiap.” dâyi.

Anelone 7 arekne kundat siâ siâ 7 mem kâimbiâ yegep.

⁵ Hain dâmbiâ dewunne pandere hin miawakto egân. Sumbe kat kat emet are mâron emet kâlegen himbimân talep aregât hânji lewulakmâ kindo ⁶ arewa anelo 7 kundat bâleje siâ siâ mem kili are sopali. Anelo are amâ sângum pagalene lalagi. Akto himbân diñenyenân tâkne goli. Akto bâleje 7 meyi are amâ kundat keije bum bum miawakmap dop hainare. ⁷ Akto songo humomo imbât manmanje areyengâlân gâtne konokne anelo 7 goli kondo 7 konok konok yenjieg. Akto kondo are amâ Anutuje manmâ âgâm manbiap yâkgât kuk akmâ peimai aregât kâlegen pikmâ yemap. ⁸ Akto Anutugât pagalene humo aregât akto kâriknaet dâwok âgâmbo dâp gisap kombo siâje sumbe kat kat emetjân âgâwiapgât dopne bo. Hain akto Anelo 7 arekne kondo siâ siâ

bâleŋe kâimbiâ miawakmâ metembiân âmâ âlepŋe âgâwaigât dopŋe miawakbiap.

16

Aŋelo 7 arekŋe Anutugât kuk are lokom kâimbiâ gembo egep.

¹ Akto sumbe kat kat emetŋânba den kârikŋe humo siâ gembo nâŋgân. Amâ aŋelo 7 areyeŋgât kârikŋeâk yeŋgonmâ magep, “Ye arim kondo 7 are kâimbiâ Anutugât kuk akto heŋgân hânân miawakberâp.” dâep.

² Hain dâmbo aŋelo ulik gulik arekŋe arim kondone are hânân kâimbo kâlegen Anutugât kuk arekŋe giep. Gembo diwi kârikŋe keiŋe hârok hârok arekŋe luâk âmbâle sonŋo metŋe yâkgât tiripŋe hâkyeŋân miawagep akto ikiŋe otneŋe kotyeŋe mem agatmai areyeŋgât hâkyeŋân miawagep.

³ Akto aŋelo lâuwâŋe arekŋe amâ kondone are haruân kâiep. Akto haru arekŋe purik âgâm gilâmâk hârok miawakmâ puŋgum âgâm luâk momone yeŋgât gilâm hainare agep. Akto haruân siâ siâ tali are hârok mom meteyi.

⁴ Dâ aŋelo âlâwuŋe arekŋe amâ tu humoân kondone kâiep. Kâimbo tu dewunnâŋen kâiep. Akto tu are hârokŋe purik âgâm gilâm agep. ⁵⁻⁶ Hain akto tugât aŋelo arekŋe Anutu hin maganeŋ, “Luâk âmbâle bikŋande gâŋgât kâmotlupge akto propetelupge bikŋe yeŋgumbiâ gilâmyeŋe gembo moyi. Aregât gâŋe gilâm siâ luâk bâleŋe ire yeŋgimenâ nembiâ ârândânŋ aktâp. Aregât gâ ulikŋân tatmâ gaen akto manmâ âgâwiat gâ âlepŋe

den âige bundâk âlepņe miawakbiap. Den âige bundâk miawakto luâk âmbâle potatyekmâ den âiân katyekmenâ ârândân akbiap.” dâep. ⁷ Dâm metembo âmâ ainâk sumbe kat kat welamņe arekņe Anutu hin kondo nâņgân, “Bundâk Anutu Humogât kârikņe hârok tatgiņdâp luâk den âiân katyekmat are bundâk akto ârândânâk hârok.” dâep.

⁸ Dâ aņelo imbâtņe arekņe âmâ kondone dewutân kâiep. Kâimbo Anutuņe dewutâ hepundo kâlâpņe luâk âmbâle kâuņgoyegep. ⁹ Dewutâgât kâlâp humo are utunņe dondâ arekņe luâk âmbâle are dondâ om kâuņgoyegep kârikņe humo talaņdâp siâ siâ bâleņe mem agatbiapgât Anutugât kotņe are mem bâliyi. Dâ han biwi bo purik katmâ kotņe bo makmâ egâlianji.

¹⁰ Dâ aņelo 5 yeņe arekņe amâ songo metņe yâkgât humo tat talân kondone are kâiep. Kâimbo hândâk humo songo metņe yâkgât luâk âmbâle kâmot humo tatmai areyeņgâlân hândâk humo dâgâep. Hândâk humo dâgâambo yâk hâk hilâlâm humo meyi hain akmâ elewetyeņe neyi. ¹¹ Yâk diwigât hâk hilâlâmyeņe are nâņgâyi aregât Anutu himbimân gâtņe aregât sait den makmâ den bâleņe maganji. Dâ yâk han biwi bo purik katmâ bâleņe agi aregât hain akmâ bâleņeyeņe bo makmâ miawakmâ âmâ mem hami bo pali.

¹² Akto aņelo 6 yeņe arekņe kondo are tu humo kotņe Euparat ain kâiep. Kâimbo tu are hârok bo agep. Âmâ luâk kembu dewutâ gaganângenba togowai areyeņgât dâp heņgemgo yeņgiep.

¹³ Akto nâ ain ekmâ kinmâ sinduk baniara metņe sâkok tiripņe hinare âlâwu yegân. Pu-

gaiya launânba akto songo metnaet launânba akto propete hianjine yâkgât launânba gambiâ yegân. Akto Pugaiya aregât launânba sinduk baniara bâlene siâ sâkok hinare sopando egân. Akto siâ âmâ songo kâit launânba sopando egân. Dâ siâ âmâ Propete hianji luâk yâkgât launânba sopando egân. ¹⁴ Sinduk baniara bâlene sâkok hinare âlâwuje amâ bâlene dondâ arekne kulem keine hârok hârok memai. Arekne âmâ hângât luâk kumbu are yengâlân hârok arimai, amâ kuk aknetgât mendugu yekberâm arimai. Amâ Anutugât kârikne hârok talañdâp aregât sopnân kuk humo miawakbiapgât kumbu hârok areyengâlân arim menduguyekberâm ariwai. ¹⁵ Akto sop aregât Yesune hin dâep, “Nâmâ hâmbâi yengâlân luâk kâmburâne togomai dop hainâk yonâk togowian. Haingât luâk âmbâle bikne bo yembai akto himbânyene latmâk yemiâ dowâk togore mulân bo ariwai. Akto luâk âmbâle yekmâ anunyenæet bo akbai. Aregât biwiyene damunne akbei. Hain akmâ luâk âmâ okot âlep humo akmâ herone akbai.” dâep. ¹⁶ Akto sinduk baniara bâlene âlâwu arekne kumbu luâk dondâ are iregen menduguyegi. Dâ kepia aregât kotne amâ Hebraio yengât denân âmâ Hemageronj.

¹⁷ Dâ Anjelo 7 yene arekne âmâ kondone are lapanânba kâiep. Kâimbo sumbe kat kat aregât emetne kâlegen Anutugât tat tat arewa kot kârikneâk kolep. Kot arekne gam hâknângen giep arekne hin magep, “Bâin, emelâk bo aktâp.” dâep. ¹⁸ Dâambo hamandat pagalene ingon belek belek erâambo mun humo miawagep. Mun humo miawakto hamandat hogoagep akto wâriñ humo

miep. Wâriņ hinare amâ luâk manmâ gayi ainbak siâ bo miawagep. ¹⁹ Wâriņ mendo kepia humo Babilon are bâleņe humo miep aregât Anutuņe kuk hengân bâleņe nâņgâm Babilon nâņgâ aņdo hogoakmâ hewum âlâwu agep. Kepiaņe kepiaņe hânņe hogoakmâ gulip agi. ²⁰ Akto haru tânâmņân gimbâņe tali are hârok purik kali. Akto gimbâņe hârok hogoakmâ bo agi. ²¹ Akto tânâk kârikņe bâleņe humo giep. Tânâk kârikņe humo aregât koaņe kât humo hinare arekņe gem luâk âmbâle yeņgum meteyegep. Himbimânba gembo luâk âmbâle hâk hilâlâm bâleņe nâņgâm aregât Anutugât den bâleņe magaņi.

17

Âmbâle bâleņe dondâ mem dâp gulip malep are egep.

¹ Akto aņelo 7 kondo 7 meyi are yeņgâlân gâtņe siâņe hin dâm makņiņep, “Gawot. Gamenâ hin hekat giņbe. Âmbâle bâleņe meme dâp gulip malep are tu humo kakņân tatâp. Akto hinņe âmbâle ire Anutuņe den âiân kato dosaņe miawakto hâk hilâlâm humo miawak aņberâm aktâp are hekat-giņdere ek. ² Amâ hingât. Hângât luâk kembu humo irekņe âmbâle ire olop bâleņe sop dondâ akmâ gayi. Hain agi aregât luâk âmbâle hânân mali arekai hainâk bâleņe sop dondâ agi. Hain akbiâ bâleņeyeņe arekņe mem biwiyeņe gulip ketugumbo sinduk agi. Aregât gamenâ hekat giņdere ek.” dâep. ³ Akto Aņelo are hekat-ņiņep arekņe menekto Anutugât Heak âlepņande kautnân mendo biwine purik kato hân pumâņgen

ain miawagân. Ain kinmâ hin egân. Âmbâle siâ sonjo metnje gilâm siâ kakjân talep. Sonjo metnje are amâ kautnje 7 akto sâlije 10. Akto hâkjan den bâleje Anutugât kotnje mem ge katmap den are yiep. ⁴ Akto âmbâle are amâ sângum gâwu akto gilâm hutbit luguagep. Akto wan me wan humo goli akto kât puliye humo akto donet luguagep. Akto bânjan amâ tu hâpuje goliye ketugu ketuguje miep. Hâpu ain amâ kâmbu konda bâleje arekne ain pikmâ yiep. ⁵ Akto âmbâle aregât metenjan ikiye kotnje talep kot are amâ mem heambugi. Dâ kotjeak amâ hin, “Babilonj kepia humo aregât hân ârandân egâlianj bâleje aregât memeneje akto dâp gulip akto agak meme bâleje. Akto lâpio kotnje mem agat agat gât amboje.” den are metenjan hain talep. ⁶ Akto âmbâle irekne emelâk Anutugât luâk âmbâle hârok Yesugât pat makmâ miawakmâ amâ bo heambugi are yeŋgumbiâ moyi. Akto âmbâle are gilâmyeje nem sinduk dondâ agep. Hain akto ekmâ sân sân mem hamewakmâ nângâ nângâne undup nângâm amâ dâtne igim kilân.

⁷ Hain akmâ kindere anelo arekne hin maknijep, “Wangât dâtge igim kindât? Âmbâle iregât akto sonjo metnje iregât kautnje 7 akto sâlije 10 akto sonjo metnje sokoân tatmap areyetgât keiyetje makginje. ⁸ Sonjo metnje ektât aregât keije hin. Hângeije amâ tatmâ manmâ gaep. Dâ hinje amâ bo tatâp. Dâ hâmbâi amâ hân dâpne timopne bo are hepunmâ gawiap. Gam tatmâ manmâ amâ kâlâwân ariwiap. Akto luâk âmbâle kotyeje hân miawagewânbak manman

âlepne aregât kulem esenjan bo talep arekne songo metne ekmâ hin dâwai, “Woe, ire âmâ ulikjan malep. Hinne bo mandâp. Dâ hambâi lâuwâne miawakbiap.” hain dâm nângâ nângâ undup nângâm dâtyene bâtyenân igim kinbai. ⁹ Akto luâk âmbâle bikne nângâ nângâylene âlepne arekne âmâ siâ siâ iregât nângâm hengemgowai. Kautne 7 amâ gimbâne 7 akto âmbâle aregât dopne amâ kepia gimbâne 7 aregât hutjan talep are. Akto areâk bo. ¹⁰ Kautne 7 areyengât dop amâ luâk kembu 7. Akto kembu 5 moyi. Akto siâ hinne damunylene aktâp. Dâ bânne amâ hambâi miawakbiap. Miawakmâ sop bâlensiâ damunylene akmâ bo akbiap. ¹¹ Akto songo metne ire ulikjan talep keine hin. Ujak amâ bo tatâp. Dâ hambâi kembu 7 are miawakmâ metemiâ âmâ 8 arekne hainâk miawakbiap. Hainâk miawakmâ luâk kembu sop getek manmâ kâlâwân ariwiap. Keine hain. ¹² Akto sâline 10 ektât are âmâ luâk kembu 10 boâk miawaktâi yâk yengât dop. Dâ songo metne are olop kârikne membai. Amâ hinne Anutune boâk makto mendâi. Gârâmâ makbiap âmâ mem damunylene akmâ sop tâlâwâk manmâ bo akbai. ¹³ Akto luâk kembu are nângâ nângâylene akto hanyene konok manbai. Akto kârikneyene songo metne wanbai. ¹⁴ Kârikneyene wanmâ Lama olop aguwerâm akbai. Aguwerâm akbiâ Lama arekne kârikne akmâ ewangiyekbiap. Akto Lama arekne humomo yengât humoyene akto kotdâ hârok yengât kotdâylene akmap aregât kârikne akmâ gasalupne ewangiyekbiap. Akto luâk âmbâle Lama olop manbai âmâ hin. Anutune ukenjaet

akmâ potatyekmâ yenjonmâ olonyekto Anutugât den pat bo hepunmai.”

¹⁵ Akto anjelo arekne den dewatim hin dâm makniņep, “Âmbâle kondarâ arekne tu humo are kakņân tatâp. Tu are amâ luâk âmbâle kâmotne kâmotne akto denne denne hânne hânne manmai dop hainâk aktâp. ¹⁶ Gâ sâliņe 10 ektât are âmâ luâk kembu siâ songo metne olop âmbâle kondarâ aregât gasa akbai. Akto âmbâle aregât kina tâkne mem hârembiâ bâlâk kindo sunumne hârok nem-bai. Akto kâlâwân ombai. ¹⁷ Akto Anutuņe ikinę nânġâ nânġâne biwiyenân katmâ totokombo han biwiyene konok akmâ kârikneyene songo metne waņmâ âmbâle are bâlene agarņbai. Hain agarņmâ manmâ âġâmbiâ âġâmbiâ sop Anutuņe siâ siâ akbiapgât sop ulikņân magep are bânne miawakto bo akbai. ¹⁸ Akto âmbâle kondarâ are âmâ kepia humogât dop kepia humo hângât kembu are hârok yenġât kautyene tatâp.

18

Babilonj itinj gulam agep.

¹ Akto aregât haminân anjelo siâ himbim hepunmâ gembo egân. Are kârikne humo talanep. Akto pagalene humo arekne hân ire kulemgombo hânân pagalene humo miawagep. Pagalene hân ire katipkom yendo egân. ² Yâk kârikneâk konmâ hin dêep, “Kepia kotne Babilonj humo are emelâk hilip agum meteâp. Uņak âmâ sinduk baniara bâlene ain manmai akto niambi kotne hârok akto lâut bâlene malene are hârok ain tatmai. ³ Amâ hingât. Kom metiepgât. Akto luâk âmbâle

kâmot hârok yâk emelâk yâk olop bâleņe akbiâ bâleņe arekņe biwiyenęe mem oloņdo gulip milip mali. Akto hângât kembu yâk gai hainâk emelâk yâk âmbâle are olop bâleņe agi. Akto hângât luâk âmbâle yâk gai hângât bâleņe aregât âi mem puli dondâ memai aregât kautyenęe gulip akto kagawu akbai.” dâep.

⁴ Akto himbimân kot humo siâ kondo hin nânġân, “Nânġât luâk âmbâle ye hârok kepia bâleņe are hepunmâ gam hâkņângen manņet. Ageine bâleņe arekņe howaiyekto bâleņe akmâ âmâ kundat bum bum humo membâi. ⁵ Kepia iregât ambolupņande bâleņe humo akmai yâk yenġât bâleņande kakņân kakņân âġâm himbim ewangiâp dop hainâk manmai aregât Anutuņe bâleņe iregât gewâkņe nânġâp aregât hâuņe yu yenġiâp. ⁶ Anutuņe âmbâle iregât agak meme âmbâi konda akmap aregât den âiân katmâ hâuņe bâleņe waņbiap. Âmbâle are emelâk agak meme bâleņe mendugumbo unduwâk miawaktâp aregât hainâk kuk kârikņe yâkgât are mendugum waņbiâ neâk. ⁷ Akto âmbâle irekņe emelâk ikinęe kotņe mem agalep. Akto âġâ âġâņe keiņe hârok aktâp haingât hâk hilâlâm dondâ agaņņet. Âġâ âġâņe aregât dopņânâk agaņņet. Akto hain akbiâ âmâ inde dondâ indewiâp. Dâ kambiamņân hinņe amâ hin nânġâmap, “Woe, nâ kârikņeâk mandân. Akto luâk âmbâle damunyenęe akman. Akto âmbâle kambut hainare mandân aregât umatņande nânġâlân togowiap aregât dopņe bo. Akto nâ inde dondâ bo indewian.” dâmap. ⁸ Hain dâmap aregât siâ siâ bâleņe keiņe hârok are yâkgâlân

togowiap. Amâ hilâm konok kâlegen kundat dondâ mem miawakbai aregât indewiap. Akto mop humo miawakbiap. Akto kâlâpne ombiap Humo Anutuņe hâuņe humo potatmâ yengim umatņe kutigit yenguiap aregât umatņe dondâ yenguiap.

Hângât kembu arekņe Babiloņ ondo dâwok gambo ekmâ indem kambonbiâ biwiyene bâliep.

⁹ Akto hângât kembu are ulik gulik agak meme bâleņe Babiloņ olop agi. Akto yâk olop âgâ âgâņe keņe hârok agi. Haingât hângât kembu arekai ekbiâ kepia aregât dâwok gambo kâlâpne ombiap. Hain akto yâk âmâ indem kambonbiâ biwiyene bâliwiap. ¹⁰ Hain akmâ hâuņe hâk hilâlâm bâleņe nâņgâwiap aregât hamep humo akbai aregât Babiloņ ginņan bo tatbai. Amâ akņangen kinmâ hin dâwai, “Yei, Babiloņ kepia amboņe gâ kepia kârikņe ain malen. Dâ sop konok kâlegen bâleņe aregât hâuņe hâk hilâlâmņe are emelâk gâņgâlân togoâp.” dâwai. ¹¹ Akto aņgim nene amboņe Babiloņ âgâm âi mem gem gem akmai arekņe âi nenņe bo aktâp dâm nâņgâm aregât indewai. ¹² Sikum are amâ hin agaņgi goaņgi agi. Goli akto siliwa donet puli humo kât âlepņe aregât kulemņe âlepņe dondâ akto sâņgum gilâm gâwu keņe hârok hârok akto sâņgum bawalap akto sâņgum gilâm akto lâwin kotņe hârok higenņe ukenņe akto bau sâliņande hâwi hâwiņe kotņe siâ siâ hârok amâ lâwin puliņe humomoņe ketugumini. Akto siâ siâ mâņgimini ain akto kapaņe kât kulem melem ketuguyi. ¹³ Akto himi lâwin hâkņe akto kârik metâ akto pâwu tuņe higenņe akto kau higenņe akto kelu keņe

keiŋe hiŋeŋe âlepŋe akto kau hiŋeŋe âlepŋe akto keiŋe keiŋe are hiŋeŋe âlepŋe akto waiŋ akto kelu kau akto bulimakao kâmŋe akto nâniŋ akto bau luâk soko akto hân waŋga bau luâk soko hikombiâ bau luâk soko arekŋe oloŋmiŋep akto âi luâk puligoyekmini are hârokŋe hin dâwai, ¹⁴ “Woe, wan me wan egâlianŋminen are hârok hepun gekmâ ariâp. Akto luâklupŋande wan me wan egâlianmai are hârok bo agep. Akto lâuwâŋe bo miawakbiap.” ¹⁵ Akto sikum amboŋe akto aŋgim nene amboŋe luâkŋe hâkgât âi ain manmâ puli dondâ meyi arekŋe, kâlâp arekŋe ondo hamewakmâ kâlêwâŋen kinmâ indem tâgâiak akmâ kinbai. ¹⁶ Hain kinmâ hin dâwai, “Wâuk, wâuk. Kepia ire bâliâp aregât kambiamnenŋe bâliâp. Ulikŋân sâŋgum âlep âlep gâwu akto gilâm luguakminep. Akto hâkŋe âlepŋe agâkgât goli akto kât âlep âlepŋe akto donet akto delem puliŋe humo are itik matik lugu akminep. ¹⁷ Dâ hinŋe amâ sop getek kâlegen puli me keiŋe hârok are ŋârâŋ bâliâp.” dâwai. Akto waŋga amboŋe akto luâkŋe waŋga puligom kepia siâŋen âigât ariyi akto haruân hâkgât âi memini are hârok Babilonġât kâlêpŋâŋen kinbai. ¹⁸ Hain kinbiâ Babilon oep aregât dâwok âgâambo ekmâ konmâ hin dâwai, “Woe, kepia ire kepia siâ siâ hârok ewangiyekminep ina, wâuk hinŋe âmâ bo aktâp.” dâwai. ¹⁹ Hain dâm kinmâ biwiyenŋe bâliwiap aregât nukum kendâm kautyenŋân panakbai. Panakmâ indem indem kambiamyenŋe umatŋe akto hin dâwai, “Wâuk, kepia humo indâre sop getek kâlegen ŋârâŋ bâliâp. Akto waŋga ambolupŋe yeŋe ain arim âi mendenŋe sikum dondâ

miawak yenjiep. Dâ hinje amâ bâliâp aregât umburuk aktâi. ²⁰ Dâ himbim are akto ye Anutugât luâk âmbâle akto Aposolo akto propete ye hinje okot âlep humo nângâwei. Anutugât kepia iregât ambolupjande ye bâleje agi aregât hâuje yenjimbo umatjân mandâi aregât nângâm okot âlep humo nângâwei.” dâwai.” dâep.

Ajelo siâ kârikje arekje Babilonj pum akbiapgât makmâ hâriep.

²¹ Hain dâambo ajelo siâ kârikje arekje kât humo siâ mem agatmâ injon haruân pando gembo hin magep, “Nâ yu kât pandere geâp dop hainâk Anutuje kepia humo Babilonj ire amâ mem kârikjeâk hâkokom pando injon gembo lâuwâje bo miawakbiap. ²² Ulikjân luâk uruwaku waitmini a hainâk Babilonj kâlegen bo waitbai. Akto lâmun me bêtâ me wan me wan lâuwâje munje bo nângâwai. Akto luâkje nângâ nângâyeje âgâambo âi keije keije hârok akmini arekje amâ hain bo akbai. Akto lâuwâje bo miawakbiâ ekbai. Akto âi membiâ mun miawakminep are bâlâk hâlik nâj nâj dâm yembiap. Akto lâuwâje bo miawakto nângâwai. ²³ Akto ulikjân kemdâ pagalenjande amâ dâpyeje mem pagalene akminep are bo akbiap. Akto lâuwâje bo miawakto ekbai. Dâ Babilongât ambolupjande âmbenlupyeje meyegi amâ herone marone aregât munje humo akmini mun are bo akbiap. Lâuwâje bo miawakbiap. Akto ulikjân Babilongâtje luâk hâkgât âi meyi arekje hângât luâk âmbâle tali. Hain tatmâ târâ sait keije keije membiâ luâk âmbâle dondâje are ekmâ nângâ nângâyeje gulip akto denyene hianji

are bunje dâm nângâm hilip koyi. ²⁴ Aregât ambolupņande propetelupņe akto luâk âmbâle Anutunje yekto huragumap are akto hânņe hânņe mali are yengumbiâ moyi aregât hâuņe miawakbiap.” dâep.

19

Yohanenje himbimân heronje humo akbiâ yegep.

¹ Akto aregât hamiņân mun siâ hin nângân. Kot humo dondâ konmâ himbimân luâk âmbâle humo tatmai arekņe hin dâyi, “Anutunenņe heņgemgo heņgemgo amboņe, pagaleņe akto kârikņe talaņdâp aregât kotņe nângâenņe humo agâk. ² Akto âmbâle kondarâ irekņe agak meme bâleņe mem luâk âmbâle hânân manmai are hainâk akņet dâm hâwât yegep. Aregât hâuņe Anutunje waņdo gulip agep. Haingât Anutugât kotņe mem agatne. Akto âmbâle ire Anutugât kâmot bikņe hilip yengumbo mom meteyi aregât Anutunje agak meme bâleņe are kutigit aņep. Aregât kotņe mem agatne.” dâyi. ³ Hain dâm kinmâ lâuwâņe hin dâyi, “Kepia are ondo dâwokņe yem manmâ âgâwiap aregât Anutugât kotņe mem agatne.” dâyi.

⁴ Akto luâk kembu 24 akto soņgo humomo imbât manmanņe arekņe kâņgom Anutu ulilani yâk kembu tat talân talep yâkgât makmâ hin dâyi, “A bundâk. Âlepņe dondâ nen Anutugât kotņe mem agatbaen.” dâyi. ⁵ Anutunje Humo tat talânba kot siâ hin kondo gembo nângân, “Ye amâ Anutugât hoņ bawalupņe yeņe amâ Anutunenņaet hamep akmai ye luâk gegene akto âgâ âgâņe ye hârok Anutugât kotņe mem agatņet.” dâep. ⁶ Akto

ainâk nâ mun siâ hin nânġân. Den hinare luâk âmbâle dondâ mendugum tatmai hainare me tu dondâne mun humo akmap hainare me hamandad hogoakmap dop hainagâk konmâ hin dâyi, “Nen Anutugât kotne mem agatne. Humonenne Anutu arekne kârikne akmâ hârok damun nenne akmap. ⁷ Aregât okot âlep akmâ ukenne humo dondâ akne. Akto makmâ egâlianj agaņne. Amâ Lamaņe âmbenņe dâtâne membiapgât sop aktâp sâņgum kau âlepne bata butu luguaktâp. ⁸ Anutuņe sâņgum kau egâlianj olop waņep amâ Anutugât kâmot agak memeyenņe membiâ Anutuņe ekto ârândânj akmap.” Arekne hâk pekeyenņe aktâp.

⁹ Akto aņelone arekne hin dâm makniņep, “Gâ den ire kulengo. Lama ikinne âmbâi dâtâne membiapgât sop tâlâguâp. Akto Anutuņe herone akņet dâm luâk âmbâle yeņgonlep are Lama olop herone akbai aregât okot âlep nânġâwai.” dâep. Benne den dewatim hin makniņep, “Den imâ Anutugât den launne bunne.” dâep. ¹⁰ Hain dâm makniņdo nâ kâņgom kotne mem agatberâm agân. Hain akberâre hin dâm makniņep, “Woe, hepun. Nâmâ gâ akto galalupge Yesugât kot hamep bâlâk makmâ miawakmai ye olop dop konok akmâ Anutu hon bawa agaņmaen. Aregât Anutu ikinneâk mepainne mem ulilanj. Yesugât kot hamep bâlâk makmâ miawakbai amâ propeteyenġât kârikne hainâk.” dâep.

Yohanenņe Yesugât tembe lokolupne yegep.

¹¹ Nâne himbim dâpne pâronj âġâmbo egân. Akto bau luâk soko kau kau siâ tato egân. Luâkne kakņân talep aregât kotne hin, “Luâk siâne âiņe

hengemgom damunje akmap. Akto luâkne agak meme bundâk akmap. Gârâmâ yâkne luâk âmbâle den âiân katyekmâ potat yekmap. Akto yâkne kuk keiŋe katmap. Âlepne yâkne âmâ agak meme âlepneâk watmâ are akmap.” kotje âmâ hain. ¹² Dewunje amâ kâlâp ululunje hainare. Akto yâk âmâ kembu yengât irimut kautjân dondâ tatbiâ yegân. Akto kakjân kulem siâ talep amâ kotje yâkne konok âmâ kot aregât keiŋe nângâmap. Dâ luâk siânba âmâ bo nângâmai. ¹³ Sângum kâlep kâlep kalep arekne gilâmân puliep. Akto yâkgât kotje hin konmai, Anutugât den dâm konmai. ¹⁴ Akto himbimgât tembe loko arekne bau luâk sokolupyenje are yengât kakyejân tali amâ kau kauâk hârok. Hain tatmâ sângum kau kau dondâ lalakmâ bau luâk sokoyenje kau kau areyengât kakyejân tatmâ damunyenje are watmâ ariyi. ¹⁵ Akto damunyenje luâk aregât kotje Anutugât den are bau luâk soko kakjân tato tâwât metje launjân talep. Akto tâwât arekne âmâ luâk âmbâle kâmot hârok yenjuwiap. Akto luâk arekne luâk âmbâle hârok huwan kârikneje akmâ damunyenje akbiap. Akto Anutu humo dondâ arekne kuk akyenjiwian dâm waij tâli tâligât kondo hinare ketuguep. ¹⁶ Akto yâkgât sângumân akto keinjân kot amâ hin tatâp, “Kembu hârok yâk yengât Kembu. Akto koldâ hârogâk yengât Luâk Koldâ.”

Yesunje gasalupne yengum metembo egep.

¹⁷ Akto anelo siâ dewutâ dewunjân kindo egân. Arekne lâut hârokne pâp pâp katmâ dâpjan arimai are hin yengonlep, “Ye hârok togo mendugunet. Anutunje sop humo kalep aregât okot âlep sot

humo omberâp aregât genet. ¹⁸ Gem luâk kembu hârok hânân manmai areyengât sunumyene nejet. Akto kembu yengât tembe lokolupyene are yengât sunumyene akto luâk kârikne areyengât akto bau luâk soko areyengât sunumyene akto luâk âmbâle hârok âgâ âgâne gegene kotdâ me hon bawa are hârok yengât sunumyene nejet.” dâm makyengiep. ¹⁹ Akto songo metne akto hângât luâk kembu akto bugâ luâklupyene olop yâk emelâk menduguyi. Arekne âmâ luâk bau luâk sokoân talep kotne Anutugât den are akto yâk yengât bugâ luâk olop aguwerâm agi. ²⁰ Dâ amâ songo metne akto Propete hiangi are kala busiân katyelegap. Propete arekne uliknân kulem keine hârok dondâ songo metne yâkgât kâriknân miep. Hain akmâ luâk âmbâle bikne songo metnaet kot kulem mem mali akto otnene pâwut ligianji are han gulip akyengiep. Aregât luâk kembu akto bugâ luâk olop arekne songo metne akto Propete hiangi lâuwâ are golâk meyekmâ pan yelekbiâ lâm humo ain kâlâp humo om pan pan dâm yemap ain geyiat. ²¹ Akto luâk bau luâk soko kaknân talep arekne launânba tâwât kâlep kâlep ge kilep arekne luâk bikne yengumbo moyi. Akto lâut hârokne luâk aregât hâk sunumyene nemiâ tepyene pigep.

20

Niambi kala busi emetnân katbiâ egep.

¹ Akto ainâk anelo siâne himbim hepunmâ gembo egân. Anelo arekne bâtnân âmâ lâm timopne bo aregât hânge tâkne akto tâk kârikne meyelegap. ² Akto yâkne niambi pugaiya hinare

hângeiņe gâtņe are kotņe Hâk tun Amboņe are mem tâk kârikņande hikom bigeim hombanj 1,000 tâk are olop yeâkgât magep. ³ Makmâ âmâ lâm timopņe bo ain hâkokombo giep. Gembo luâk âmbâle heyenjiwopgât lâm dâpņe hombanj 1,000 gât mem tigimbo sop are bo akto âmâ âlepņe lâmânba gam sop tâlâwâk heyenjim manbiap.

⁴ Akto kembu tat tat bikņân tatbiâ yegân. Akto Anutuņe âi makmâ hâreyenjimbo memai luâk arekņe tat tat ain âgâ tatbiâ yegân. Akto aregât hamiņân luâk âmbâle otneyeņe dondâ momoņânba agatbiâ yegân. Yâkņe ulikņân hânân maliân Anutugât den paņâk mem mali. Akto Yesugât kot patņe makmâ miawakmâ âmâ bo heambugi. Akto soņgo metņe akto ikiņe otneņe yetgât kotyetņe bo mem agali. Akto enemyeņân me bâtyeņân soņgo metņe aregât tirip bo talep. Aregât gasalupyenande hanyeņe hârem panbiâ moyi. Akto areyengât otneyeņe momoņânba agatmâ Kristo olop luâk kembu tatmâ âgâmbiâ hombanj dopņe 1,000 akbiap. ⁵ Hain akto âmâ luâk âmbâle ulik gulik sumânba agatbai. ⁶ Luâk âmbâle sop ire ulik gulik agatbai yâkņe âmâ okot âlep akmâ hâlik hâlik tatbai. Akto momo dâp lâuwâņe arekņe luâk âmbâle ire lâuwâņe damunyeņe bo akbiap. Bo. Yâk âmâ Anutugât akto Kristogât Sumbe kat kat luâk akbai. Akto Kristo olop hombanj 1,000 luâk kembu tatbai.

Niambiņe lâuwâņe agatmâ luâk mem bâliyekbiap.

⁷ Akto hombanj 1,000 bo akto âmâ bâin siâņe lâm timopņe bo aregât gisapņe mem kato âmâ Hâk Tun Amboņe gam manbiap. ⁸ Gam manmâ luâk âmbâle hânņe ginņe ginņe manmai are heyenjiwapiagât

arim manbiap. Hain akmâ hân kotņe Gogo akto hân siâ kotņe Magago areyetgât ambolupyņe âmâ Anutugât gasaņe akmâ manmai are mem mi-awak yekmâ kuggât bugâgât hunņun yeņgiwiap. Akto Anutugât gasa areyeņgât oyaņyeņe amâ haru ginņân nupi ekmaen dop hainare. ⁹ Akto arekņe Anutugât kâmot bo akņetgât hân hârok manmâ togowai. Togom togom bân Anutugât luâk âmbâle akto kepia Anutuņe egâlianmap are ândeanbai. Hain ândeanbiâ Anutuņe makto kâlâp bâleņe himbimânba gem gasa are om mete yekbiap. ¹⁰ Om mete yekto Hianņi Amboņe han gulip akyeņgim malep aregât kâlâp bâtgunņe om yemap ain panmâ hâkokombiâ giep. Amâ soņgo metņe akto propete hianņimņe ain manmandat ain hâkokoyekbiâ gem olop manmâ âgâwai. Manmâ hândâk hilâm hâk hilâlâm nânņâm manmâ âgâwai.

Luâk âmbâle momoņe hârok momoņânba agatmâ kinbiâ yegep.

¹¹ Akto nâ Yohane kembu tat tat kau kau humo siâ miawakto egân. Akto tat tat ain siâņe âgâ talep yâkņe ain tato hân himbim yâkgât hamep akmâ potalakmâ lâuwâ lâuwâ agiat. Hain akmâ gewâkyetņe lâuwâņe bo miawakbiap. ¹² Ain luâk âmbâle moyi are hârok âgâ âgâņe me gegeņe hârok momoņânba agatmâ tat tat enemņân kinbiâ yegân. Akto tat talân talep arekņe kulem esenņe siâ siâ melalakoyegep. Akto manman kârikņe kulem esenņe arekai melalakoep. Akto luâk âmbâle momoņe hârok hânân mali sop ain wan me wan meyi aregât kulem esenņe ain kulemgombo talep. Aregât tat tat kau kau ain talepņe kulem esenņe

are oyanmâ luâk âmbâle hârok den âiân katyegep. ¹³ Akto are miawagâkgât haruņe purik katmâ luâk momoņe tali ain hârok miapņân panyekto miawagi. Akto momogât dâp akto hememgât dâp hainâk purik katmâ luâk âmbâle momoņe tali are hârok mem miapņân panyekto miawagi. Hain akto miawakmâ Humo enemņân kinbiâ tat tatņân talep arekņe den âiân katyekmâ agak memeyeņe agi aregât hâuņe yeņgiep. ¹⁴ Hain akmâ momo akto hememgât dâp pan yelegep. Pan yelekto inġon kâlâp bâtġum ain geyiat. Akto kâlâp ire âmâ momogât dâp lâuwâņe. ¹⁵ Dâ Humoņe luâk âmbâle bikņe kotyene manmangât kulemņân ain bo tatbiap âmâ benņe pan yekto hemem kâlâp om yemap ain gewai.

21

Hân himbim irakņe miawakbiandat.

¹ Akto aregât hamiņân hân himbim ulikņân gâtņe bo agiat akto haru hainâk bo agep aregât hân irakņe akto himbim irakņe tatbela yelegân. ² Akto kepia kâmbokņe Yerusalem irakņe Anutuņe ketugum kato himbimânba gembo egân. Amâ âmbâle luâk patņe dâtâņe hâkņe heņgemgombiâ egâlianmâ membiapgât owâim tatmap dop hainâk Anutuņe kepia are heņgemgoep. ³ Akto kot siâ kembu tat talânba gembo nâņġân arekņe kârikņeâk konmâ hin dâep, “Nâņġâņet. Anutu âmâ luâk âmbâle olop manmap. Amâ hutyeņân tatbiap. Akto damunyeņe akbiap. Akto luâk âmbâle Anutugât kâmot akmâ manbai. ⁴ Akto tâmbâņe bo agep aregât

dewunyeje tunej ikinjak pulimbo kamilembo biwiyenje sândugewiap. Momogât dâp amâ bo akbiap. Akto kambiamyenej lăuwăne bo umatne akbiap. Anutunej manġanyekto biwiyenje sândugembo girăpgât âi lăuwăne indem hâk hilălâmân bo manbai.” dăep.

⁵ Akto tat tat humoân talep arekne hin magep, “Năngănet. Năne kotne siă siă ire ketugure irakne aktăp.” hain dăep. Hain dăm hin makniġep, “Yohane den ire kulemgo. Den ire âmă bunġeăk hărok âlepne luăk hărok den ire âlepne năngăwaigât dăp tatăp. ⁶ Băin. Năne kotne siă siă hărok ketugum meteân. Năneak ulikġân năneak hami. Nă kotne siă siă hărokgât keiġe akto nă âi keiġe keiġe ketuguân are hărok meteân. Dă luăk âmbăle bikne tugât năngăwai âmă âlepne năne okot âlepgât manman âlepne aregât tu yeġgire nembia han biwiyenje âlepne akbiap. Amă hău bălăk. ⁷ Akto năngât kămot kărikne akmă biwiyenje damunġe akbai âmă âlepne kotne siă siă irakne membai. Akto năne yăk yeġgât damunyeje akto amboyeġe akmă nan baratlupne dăm yeġgonbian. ⁸ Dă luăk âmbăle bikne mitigât gasa hamep akmă kotne mem heambukmai are akto biwiyenje năngălân bo katmai are akto dăp gulip manmai are akto kuk akmă yeġgumbia momai are akto sim sait memai are akto lăpiogât kotne mem agatmai are akto den hianġim makmai are hărok âmă kălăp humo om yemap ain gem hăk hilălâm năngăm manmă âgăwai. Ire âmă momo dăp lăuwăne.” dăep.

Yerusalem irakne.

⁹ Akto aņelo siãne nãngãlãn togoep. Amã aņelo 7 kundat bãlinãnde luãk ãmbãle hãmbãi hilip yenguwai aregãt kondo 7 are meyi are yengãlãn gãtņe konok arekņe hin dãm makņiņep, “Gamenã Lamagãt dãtãne Lamanę memberãp are hekat giņdere ek.” dãep. ¹⁰ Hain dãmbo Heak ãlepņande kautnãn mendo aņelo arekņe lokonekmã borãne humo kãkãlep ain kat negep. Ain kat neкто kindere Yerusalem kepia himbim hepunmã giep are hekat niņdo egãn. Kepia ire amã Anutuņe ketugum kato ãlepņe akmã giep. ¹¹ Akto Anutuğãt pagalenę amã kepia ain pagalemap. Pagalenę amã goli puliņe humo hainare akto duņgu pagalenę hainare. ¹² Kepia aregãt pekeņe amã kãlep ain ãmã hãņgi 12 talep akto aņelo 12 arekņe hãņgi damunę kinmai. Akto Israe luãk ãmbãle kãmot 12 are yengãt kotyene amã hãņgi ãrãndãn tatmap. ¹³ Akto hãņgi amã hin kinmai. Dewutã gaganãngen ãmã hãņgi ãlãwu. Akto dewutã gemawãngen hãņgi ãlãwu akto biken siã ãlãwu akto biken bãiņe ãlãwu. ¹⁴ Dã kepia aregãt pekeņe ãmã kãt 12 amukņe are mem kãrikņe ketuguãkgãt tatmai. Akto kãt ain Lamagãt Aposololupņe are yengãt kotyene amã ain tatmap.

Yerusalem irakņe aregãt towatņe egep.

¹⁵ Aņelonę wan me wan are makņiņdo ek-tere arekņe kãli siã goli are amã kepia are dop memegãt akto hãņgi akto pekeņaet dop memegãt miep. ¹⁶ Aņelo arekņe ikiņe kãli arekņe Yerusalem irakņe are dop koep. Dop kondo tuņgunę akto parãne akto bin binņe ãmã dopņe konokgãt amã 12,000. ¹⁷ Akto pekeņe aregãt dopņe amã 144

dopņe amâ luâkņe dop siâ siâ memai hainare aņelo arekņe peke are dop miep. ¹⁸ Akto peke amâ kât kotņe Yasipa golâ golâ dondâņe arekņe ketuguep. Akto kepia dâpņe amâ goliņe ketuguep. Akto are amâ duņguņe hin pagalem yemap. ¹⁹ Kepia aregât kât hambu âmâ Anutuņe kât puliņe humo arekņe ketuguep. Hambo ulik gulik âlepņe kepia aregât amukņe pekeņe amâ kât kau kau. Dâ lâuwâņe amâ kât gâme gâme. Dâ âlâwuņe amâ golâ golâ. Dâ imbâtņe amâ golâ kâtok metok. ²⁰ Dâ momerâkņe amâ gilâm akto kau kau hutbit. Akto aregât hamiņân âmâ gilâm gilâm. Akto hamiņân amâ gilâm hâmokņande. Akto hamiņân gâwu hain arekņe, hamiņân bâik bâikņe, hamiņân gilâm akto golâ hutbit, hamiņân hep hinare. Dâ bâiņe amâ hâmokņe. ²¹ Akto hâņgi 12 amâ kau kau amâ donet kotdâ humo delem hinare pagaleņe âlepņe arekņe kulengoep. Dâ hâņgi siâ âmâ delem humo konok arekņe kulengoep. Akto kepia aregât dâp amâ goliâk hârok irakņeâk âlep âlepņe duņgu hinare. ²² Akto aregât kepia ain Anutu humo kârikņe talaņmap are akto Lama arekņe sumbe kat kat emet akyeņgimap aregât Sumbe emet bo tatmap akto bo egân. ²³ Akto Anutugât pagaleņandeak pagalem yemap. Akto dâpgât kemdâ amâ lama arekņe pagaleņe akmap. Aregât kepia ain amâ dewutâ hilâmğât akto hândâkgât lâuwâ are pagaleņeet âi bo memandat. ²⁴ Akto kepia are pagalembo aregât pagaleņân luâk âmâbâle hânņe hânņe manmai are ekbai. Akto hâņgât kembuņe âmâ puliyeņe mem ain tatbai. ²⁵ Dâ hâņgi âmâ bo tigiwai. Akto hândâkņe âmâ kepia are bo tigiwai. ²⁶ Akto

luâk âmbâle hânje hânje manmai arekne puliyene me kotne siâ siâyeje are mem miawakmâ kâlegen âgâm katbai. ²⁷ Dâ kotne siâ siâ bâleje me luâk âmbâle bâleje akmai me den hiangi makmai are âmâ ain bo âgâwai. Ulikjân lama arekne manman âlepjaet kulem esenjan luâk âmbâle bikne kotyene kulemgoep arekneâk amâ âlepne kepia are kâlegen âgâm manmâ âgâwai.

22

Manmangât tu akto manmangât lâwin yetgât den.

¹ Akto anjelo arekne manman âlepjaet tu humo hekat ninjo egân. Tu amâ dunju pagaleje hinare. Amâ Anutugât tat tatjanba akto Lamagât tat tatjanba togom yemap. ² Ainba togom kepia humo aregât tânâmjanba togom gem yemap. Akto tu aregât ginjanjen bikne bikne amâ manman âlepjaet lâwin kinmâ arimap. Arekne bunje yemap amâ dewutâ 12 hârogâkgât, dewutâ siâgât bunje siâ akto dewutâ siâgât bunje siâ hainare yemap. Dâ lâwin esenje amâ luâk âmbâle kâmotje kâmotje hânje hânje manmai are hejgem yenguiapgât yemap. ³ Dâ kotne siâ siâ Anutuje hâkâj akmap are âmâ hârok bo akbiap. Akto lâuwâje bo miawakbiap. Akto Anutugât tat tatjan akto Lamagât tat tatjan tatbiandat ain âmâ hoj bawalupjande hoj aganjbai. ⁴ Akto luâk âmbâle ain kinbai amâ Humoyenjaet enem dewunje ekbai. Akto aregât yâkne âmâ ikinje kotne meteyenjan kulemgowiap. ⁵ Akto kepia ain âmâ

hândâk lâuwânje bo miawakbiap. Akto Anutu Humoyeje yâkne ikinjaet pagaleje yenjiwiap aregât dewutâ pagaleje are lâuwânje bo miawakbiap. Akto kemdânje sagombiâ bo ombiap. Akto luâk âmbâle arekne âmâ bikne damunje akmâ mem tatmâ âgâwai.

Yesu togowiapgât den.

⁶ Akto Anjelo arekne hin dâm maknijep, “Den ire âmâ bunjeâk hârok. Akto imâ âlepne Anutu humoje Propetelupne tân yengumap arekne hoj bawane Yohane are nângât dâm hungun niŋdo wan me wan miawakbiap are hekat giŋdere ektât.” dâep.

⁷ Akto Yesu arekne hin dâep, “Nângât. Nâmâ dowâk togowian. Akto ye kulem ire oyanmâ nângâm lokom manbai âmâ âlepne Anutuŋe tân yengumbo herone akmâ manbai.” dâep.

⁸ Akto nâmâ Yohane. Nâmâ den ire nângâm âmâ kotne siâ siâ ire ekmâ meteân. Ekmâ nângâm metere anelone wan me wan hekat niŋep aregât kotne mem agatberâm pâwutne ligim keiŋân kângoân.

⁹ Hain aktere hin dâm maknijep, “Woe, hepun. Nâmâ gâ hinare. Net Anutu hoj bawa aganmaet. Gâ akto galalupge âi yeŋe amâ Propete akto kulem esenŋe iregât den lokomai nen hârok amâ dop konok akmâ Anutu hoj bawa aganmaen. Aregât Anutu ikinjeâk mepai mem ulilanj.”

¹⁰ Akto sop humo tâlâguâp aregât gâ Anutugât den ire âmâ kulemân iren tato bo heambukbiat akto bo gangerâwiat. ¹¹ Aregât bâleŋe meme siâ bâleŋe memberâm âmâ âlepne meâk. Dâ helenj henŋân olop manberâm âmâ âlepne malâk. Dâ

agak meme âlepņe mendo Anutuņe ekto ârândâņ akmapņe âlepņe agak meme âlepņeâk meâk. Dâ han kau manmapņe âlepņe hainâgâk membiâp.

¹² Akto hain dâm makniņdo Yesuņe hin dâm makniņep, “Nâmâ dowâk togowian. Nâņe wan me wan luâk âmbâle hânân meyi aregât hâuņe yeņgiwian. ¹³ Nâ nunagâk ulikņân akto nâ nunagâk hami. Akto nâ ulikņânbak manmâ gan. Akto manmâ âgâwian. Nâmâ siâ siâgât keiņe akto kautņe. Akto wan me wan ketugu yegân are hârok mem metewian. ¹⁴ Akto luâk âmbâle sâņgumyeņe pulim manmâ âgâmbiâ âmâ âlepņe meme akyeņgire kepia humogât hâņgiân âlepņe âgâm manman âlepņaet lâwin koaņe nem ârândâņ manmâ heroņe akmâ âgâwai. ¹⁵ Dâ kepia hâkņângen manbai âmâ luâk âmbâle dua hainare akbai, yâkņe sait me wan me wan membai akto dâp gulip akmâ manmai, akto lâpio yeņgât nâņgâmbiâ âgâ âgâņe akmâp akto agak meme bâleņe aregât egâlianmâ watmai are hârok âmâ Anutugât kepia are hâkņângen tatmâ manbai. ¹⁶ Nâ Yesu, nâņe Aņelone huņgun aņdere togom den ire hekat yeņgiâp. Amâ nâņgât kâmot are yeņgiwengât. Nâmâ Dawidigât hakuņe. Akto nâ diâ kâmņe gamap hainare.” dâep.

¹⁷ Yesuņe hain dâm makniņdo Anutugât Heakņe akto Lamagât dâtâņe arekņe hokboâk hokboâk hin dâmandat, “Yesu dowâk miawakmâ geâk.” Aregât luâk âmbâle bikņe den ire nâņgâwai âmâ hainâk makbai, “Yesu miawakmâ geâk.” Akto siânbaņe tugât nâņgâm âmâ âlepņe arim âmâ manman âlepņaet tu egâlianmap aregât âlepņe hâu bâlâk yân

mem nem manmâ âgâwai.

Yohanenje minao den magep.

¹⁸ Akto nâne hin dâwe, Luâk siâne den iregât dewatim den siâ makbiap âmâ wâuk, Anutuņe siâ siâ bâleņe akto kundat Anutuņe magep kulem esenņe iren yu kulemgoân are amâ Anutuņe luâk me âmbâle aregâlân mendugum wanđo mem bâliwiâp. ¹⁹ Dâ luâk siâ kulem esenņe ire potatmâ hârewiap amâ bâin Anutuņe makto manman âlepņæet lâwinânba sot bikņe bo mem nembiap. Akto yâk âmâ kepia âlepņân ire bo tatbiap. Kulem esenņe irekņe aregât maktâp. ²⁰ Akto den ire ekmâ, Amâ bunņe dâmap yâkņe hin dâmap, “Nâ makyenņire nânġanet. Nâ dowâk togowian.” dâmap. A bundâk. Aregât âlepņe Yesu Humo gâ togo. ²¹ Akto Yesu Humo aregât kambiam âlep arekņe nen okot âlep nânġâ nengim damunnenņe agâk. Bâin.

Yusugât Pat Âlep Den
The New Testament in the Timbe Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Timbe long Niugini

copyright © 1987 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Timbe

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

03f82704-6ad1-5094-a78e-e240d9f2d4f8